STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 8 · 18. oktober
Sesjonen 2022–2023

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte tirsdag den 18. oktober 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 8):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Nordisk råd
(Innst. 26 S (2022–2023))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Redegjørelse gitt i Stortinget 19. september 2022 av olje- og energiministeren om kraftsituasjonen samt ni representantforslag innenfor temaet energi
(Innst. 25 S (2022–2023), jf. Redegjørelse gitt i Stortinget 19. september 2022 av olje- og energiministeren om kraftsituasjonen, Dokument 8:281 S (2021–2022), Dokument 8:282 S (2021–2022), Dokument 8:283 S (2021–2022), Dokument 8:284 S (2021–2022), Dokument 8:285 S (2021–2022), Dokument 8:286 S (2021–2022), Dokument 8:287 S (2021–2022), Dokument 8:288 S (2021–2022) og Dokument 8:289 S (2021–2022))

3. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant og statsråd Olav Akselsen

Presidenten [10:00:09]: Ærede medrepresentanter!

17. august 2021 døde tidligere stortingsrepresentant Olav Akselsen fra Stord, bare 55 år gammel.

Akselsen representerte Arbeiderpartiet og Hordaland gjennom fem perioder, fra 1989 til 2009. I løpet av denne tiden var han leder for justiskomiteen, for energi- og miljøkomiteen, for næringskomiteen og for utenrikskomiteen. I Stoltenberg I-regjeringen, fra 2000 til 2001, var han som olje- og energiminister en av Jens Stoltenbergs mest betrodde statsråder.

Olav Akselsen vokste opp i en arbeiderklassefamilie på Stord og hadde et glødende engasjement for vanlige folks arbeidsplasser. Han var en spesielt sterk støttespiller for industrien, verftene langs kysten og den maritime næringen generelt, noe som også ledet fram mot tiden etter politikken. Som sjøfartsdirektør fra 2010 satte Akselsen spor. Han har sin del av æren for posisjonen Sjøfartsdirektoratet i Haugesund nå har i det maritime miljøet.

I Arbeiderpartiet var Olav Akselsen en politisk tungvekter. Like fullt er det mennesket Olav Akselsen mange mest vil savne. Den naturlige autoriteten, kunnskapen og grundigheten, den kraftfulle stemmen og de inspirerende talene – alt dette vil huskes, men vel så mye: den lune humoren, det gode, varme smilet, en jordnær, ujålete stil – så fin med folk, samme hvem de var.

Mannen som i sin tid gikk på talerstolen i Stord kommunestyre iført russedress og tresko, som hadde husbåten «Quinden» som residens i Bergen i både studietid og flere stortingsår, var den samme som representerte Norge i møte med den saudiarabiske oljeministeren. Olav Akselsen var en karakter, en dyktig politiker og en kjernekar på samme tid.

Han var åpen om kreftsykdommen. Mange fulgte og følte med ham og håpet i det lengste det skulle gå bra. Slik gikk det dessverre ikke. Han etterlot seg kone og tre barn – og et stort savn hos så mange.

Vi lyser fred over Olav Akselsens minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:08]: Representantene Ingunn *Foss*, Ingvild Wetrhus *Thorsvik*, Hans Andreas *Limi*, Lise *Christoffersen*, Morten *Wold*, Lise *Selnes*, Even *Eriksen*, Helge André *Njåstad*, Ove *Trellevik*, Silje *Hjemdal*, Birgit Oline *Kjerstad*, Andreas Sjalg *Unneland*, Åslaug *Sem-Jacobsen*, Nils-Ole *Foshaug*, Kirsti *Leirtrø* og Freddy André *Øvstegård*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:
For Aust-Ager: Abel Cecilie Knibe *Kroglund*
For Akershus: Tobias Hangaard *Linge*
For Buskerud: Sigrid Simensen *Ilsøy*
For Oslo: Jon Reidar *Øyan* og Eirik Lae *Solberg*

Statsråd Terje Aasland overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten [10:04:12]: Representanten Mona Fagerås vil framsette et representantforslag.

Mona Fagerås (SV) [10:04:31]: Jeg vil på vegne av stortingsrepresentanten Kathy Lie og meg selv sette fram et representantforslag om å sikre forbrukervennlig lading via kontaktløs kortbetaling, «tæpping», direkte på alle offentlig tilgjengelige hurtig- og lynladere.

Presidenten [10:04:50]: Representanten Ola Elvestuen vil framsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:05:08]: På vegne av stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland, Ingvild Wetrhus Thorsvik og meg selv har jeg æren av å legge fram et representantforslag om en langsiktig og forpliktende plan for støtte til Ukraina.

Presidenten [10:05:23]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:05:30]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Nordisk råd (Innst. 26 S (2022–2023))

Presidenten [10:05:35]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:05:42]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Redegjørelse gitt i Stortinget 19. september 2022 av olje- og energiministeren om kraftsituasjonen samt ni representantforslag innenfor temaet energi (Innst. 25 S (2022–2023), jf. Redegjørelse gitt i Stortinget 19. september 2022 av olje- og energiministeren om kraftsituasjonen, Dokument 8:281 S (2021–2022), Dokument 8:282 S (2021–2022), Dokument 8:283 S (2021–2022), Dokument 8:284 S (2021–2022), Dokument 8:285 S (2021–2022), Dokument 8:286 S (2021–2022), Dokument 8:287 S (2021–2022), Dokument 8:288 S (2021–2022) og Dokument 8:289 S (2021–2022))

Presidenten [10:06:32]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [10:06:59] (ordfører for saken): Det ble mange tall å forholde seg til, og jeg synes presidenten klarte seg bra.

Som saksordfører ønsker jeg å starte med å takke komiteen for samarbeidet i denne saken.

Den 19. september ga olje- og energiministeren en redegjørelse for Stortinget, og komiteens flertall stiller seg bak statsrådens grundige vurdering av energisituasjonen og de høye strømprisene i Norge og Europa.

Energiforsyning har blitt brukt som et av Putins våpen, og vi har for alvor sett hvor sårbar energiforsyningen i Europa er. Knappheten på kraft i Europa har ført til høye energipriser også i Norge. Russlands leveranse av gass er blitt redusert med rundt 30 pst., og dette påvirker helt klart den krisen vi står i, men vi ser også et europeisk kraftmarked der avhengigheten av russisk gass har vært for stor, der det er tatt ut for mye regulerbar kraft av markedet, og der forsyningssikkerheten ikke har hatt et stort nok fokus. Derfor er det viktigere enn noen gang at vi sikrer oss for framtiden.

Jeg er derfor glad for at regjeringen arbeider med en ny styringsmekanisme som skal sikre at vi sparer vann og dermed begrenser eksporten når vi står i fare for å komme ned mot lave nivåer i vannmagasinene våre. Vi må sikre vår egen forsyning gjennom strengere regulering, slik at husholdninger og næringsliv kan være trygge på at de har den kraften de trenger, sommer som vinter.

På kort sikt har regjeringen satt inn mange tiltak for å dempe kostnadene for husholdninger, idrettslag, frivillige organisasjoner og deler av næringslivet. Dette gir større trygghet i en usikker tid, og jeg er glad for at regjeringen i forslaget til statsbudsjett foreslår å videreføre disse i 2023.

Regjeringens mål er trygg styring og forutsigbarhet i en usikker tid. Derfor er det bra at regjeringen ser på mulige innretninger og kostnader ved å utvide strømstøtten til nærvarmeanlegg som leveres til husholdninger. Regjeringen bes vurdere å gi Enova et tilleggsmandat. Det er riktig og det er viktig at vi ser på ulike løsninger, men det er viktig at eventuelle endringer faktisk fører med seg reelle økninger i energieffektiviserende tiltak.

Vi er nå i gang med å arbeide med statsbudsjettet for neste år. Sammen med de tiltakene som regjeringen har gjort så langt, kan vi klare å løse mange av de kortsiktige utfordringene vi står i. Energikommisjonens rapport, som kommer i desember, vil danne grunnlaget for en større debatt om kraftsystemet vårt og de tiltakene vi er nødt til å gjøre over tid, for uavhengig av støttetiltak, kompensasjonsordninger og andre kortsiktige tiltak blir den aller viktigste oppgaven å sikre at vi har tilstrekkelig tilgang på rimelig energi for å trygge folk og sørge for at vi legger til rette for videre utvikling av norsk industri og næringsliv.

Marianne Sivertsen Næss (A) [10:10:08] (komiteens leder): Det siste året har lært oss alle mye om hvor viktig det er å ha det godet som rimelig strøm er. Dagens strømpriser fungerer ikke for folk, for næringsliv eller for industri. Usikkerheten er stor, og prisprognosene fra NVE tilsier at strømprisene vil holde seg høye også kommende vinter. Regjeringens strømstøtteordning, som kom på plass før jul i fjor, har skapt både trygghet og forutsigbarhet i en ellers urolig tid.

De høye strømprisene skyldes flere forhold. Uavhengig av grunn kan vi alle samles om at mangel på energi driver prisene opp, både her hjemme og i nabolandene våre. Regjeringens gjennomgang av kraftsituasjonen viser at det er behov for å styrke den norske forsyningssikkerheten i møte med uventede hendelser. Regjeringen er i gang med utarbeidelse av en ny styringsmekanisme som skal sikre nok vann i magasinene. Så må vi bygge ut mer fornybar energi, sørge for et bedre

overføringsnett som er tilpasset framtidens behov og produksjon, og vi må bruke strømmen mer effektivt og spare mer.

I dag behandler vi en rekke forslag, bl.a. om hvordan Enova og Husbanken i enda større grad skal bidra til støtte til energieffektiviseringstiltak som reduserer belastningen på den enkelte husholdnings økonomi. Private husholdninger står for en tredjedel av det samlede strømforbruket i Norge. Skal vi lykkes med å sikre et mer bærekraftig energisystem, vil energisparing og energieffektivisering være helt avgjørende, og vi ser allerede at folk tar et stort ansvar. Stadig flere solcelleanlegg monteres, det byttes vinduer og etterisoleres for flere milliarder kroner i året, og varmepumper går unna som varmt hvetebrød. Det er modne løsninger, som mange tar i bruk uten støtte.

Men vi vet også at veldig mange som sitter på store, dårlig isolerte hus, ikke har økonomi til å ta de investeringene som slike tiltak koster. Her har regjeringen allerede gitt Husbanken en klar rolle for å gjøre energisparing mulig for folk med lave inntekter. Samtidig må vi være oppmerksom på at støtte til moden teknologi kan føre til økte priser for forbruker. Man kan regne med at tilbydere tilpasser prisene sine etter støtten. Faktisk viser erfaring at leverandører priser seg på nivået der kundene kan få maks prosentvis støtte. Dette vil igjen bety økte kostnader, både for dem med lavinntekt som får støtte, og for dem som ikke får støtte til moden teknologi.

Så til de nye flertallsforslagene som er blitt kjent det siste døgnet og etter komiteens avgivelse: Flere av de forslagene er regjeringen allerede godt i gang med å utrede, og jeg tror også et av dem allerede faktisk er vedtatt i forbindelse med tilleggsmeldingen. Forslagene er gode, vi er med på dem, men jeg stiller meg kritisk til forsvarligheten av en slik arbeidsform.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:13:32]: Det var nyttig å få redegjørelsen fra statsråden den 19. september. Høyre er enig i det situasjonsbildet som tegnes av Europa. Det er stor knapphet på energi i Europa, noe som har destabilisert markedet. Det har vært en villet handling fra Russlands side, og det gjør at man i hele Europa står i den situasjonen man gjør nå, når det gjelder energi.

Stortinget er relativt enig om retningen for hva man skal gjøre med strømpriskrisen på lengre sikt, som man har vært inne på. Havvind vil være sentralt i det, men det ligger langt fram i tid.

Det som regjeringen ikke har kommet fram med, er de små, men viktige skrittene som vi kan ta allerede nå for å styrke kraftbalansen og dermed stå mye bedre rustet gjennom strømpriskrisen allerede i vinter og allerede de neste årene. Det er svært viktig. Her har regjeringen ikke kommet med noen ting. Selv etter de 94 forslagene som ble fremmet den 19. september, så vi ikke noe til at regjeringen fulgte det opp i statsbudsjettet.

Derfor er jeg veldig glad for at Stortinget tar det ansvaret. Det er et veldig bredt flertall – det regner jeg med at regjeringen noterer seg – fra Rødt til Fremskrittspartiet, samtlige opposisjonspartier, som sier at vi må gjøre mer og må gjøre ting raskere. Det er flertall for en rekke forslag som egentlig burde ha kommet fra regjeringen selv. Men det viktigste er at Stortinget, vi som er folkevalgte, tar det ansvaret.

Det vi vil gjøre nå, er å sørge for at Enova får et tilleggsmandat, som er viktig for å styrke forsyningssikkerheten. Det skal ikke kun være klimaomstilling, men også flere hensyn som Enova skal ta. Det betyr at vanlige folk og bedrifter nå får mulighet til å få støtte til viktige tiltak som på kort sikt kan gjøre at vi sparer energi, slik at vi da trekker mindre strøm fra strømnettet, samtidig som vi nå, ved å fjerne alle barrierene for solenergi, vil få mye mer strøm inn i strømnettet på relativt kort sikt. Dette gir en sterkere forsyningsbalanse og vil også kunne få ned strømprisene noe.

Jeg synes regjeringen må ta dette signalet som noe positivt – her ønsker opposisjonen å gjøre enda mer enda raskere. Når det gjelder de konkrete solenergiforslagene, har de vært utredet lenge, men vi sier at vi nå er i en spesiell situasjon. Nå må vi faktisk gjennomføre det. Dette er veldig moden teknologi. Solenergi er det som øker mest på verdensbasis.

Jeg tar med det opp de forslagene som Høyre er med på.

Presidenten [10:16:36]: Representanten Bård Ludvig Thorheim har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:16:52]: Først vil jeg takke for redegjørelsen holdt av olje- og energiministeren i september. Det var en god situasjonsbeskrivelse, vi deler mesteparten av den. Samtidig mener vi også at ukontrollert eksport av kraft og altfor stor eksport av kraft i 2021, er en av hovedårsakene til at vi står i en priskrise. Så er det selvfølgelig angrepskrigen i Ukraina samt at Russland bruker energi som våpen, som er årsaken til de høye prisene.

Etter et lite pusterom de siste dagene har man fått litt mer normale priser, men nå ser vi at prisene tikker taktfast oppover igjen, og det er jo ganske absurd at når vi i dag ser en pris i sør på 139 øre/kWh, så framstår det som rimelig. Men det er en pris som er nesten det femdobbelte av det historiske gjennomsnittet, og momsen alene med en sånn pris er høyere enn det strømprisen har vært de siste ti år – 30 øre/kWh. Dette er ødeleggen-

de. Den prisen er fremdeles altfor høy. Det vil utradere det meste av vårt kraftkrevende næringsliv, det vil utradere små og mellomstore bedrifter, distriktsarbeidsplasser og kjøpmenn. Man ser at den ene kjøpmannen etter den andre legger ned. Det kom et opprop fra utallige kjøpmenn i går – sendt til oss i komiteen og andre på Stortinget – som roper varsko. Distrikts-Norge står i fare, og mange arbeidsplasser står i fare.

Man ser at antallet konkurser generelt landet over øker, permitteringer og arbeidsledighet likeså. I distriktet jeg representerer, Agder, har STN+ i Tvedestrand- og Risør-området, som har 17 bedrifter, nå fått en strømregning som har gått opp fra 8 mill. kr i året til nærmere 70 mill. kr. i året. Det er ødeleggende.

Man har Rec Solar, som er en av få aktører utenfor Kina som produserer solcellepanel, og som nå har fått en regning som har gått fra 9 mill. kr til 104 mill. kr i måneden. Man kan ikke drive butikk i Norge i konkurranse mot globale aktører med sånne priser. Hadeland Glassverk har drevet i 260 år, og har overlevd to verdenskriger og lignende. De står nå i fare for å gå tapt i denne strømpriskrisen.

Vi har sørget for at en del forslag får flertall. Det løser ikke krisen, men er et steg i riktig retning. Vi er fremdeles nødt å ta kontroll på eksporten, vi er fremdeles nødt til å ha god kraftproduksjon og en fornuftig bruk av kraften. Det skal Fremskrittspartiet sørge for å jobbe videre for, men fram til det er vi i så fall et steg i riktig retning med de forslagene vi sørger for flertall for.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [10:19:57]: Da har representanten Marius Arion Nilsen tatt opp forslagene han viste til.

Lars Haltbrekken (SV) [10:20:16]: Det siste året har Russlands president Putin brukt energi som våpen for å destabilisere Europa. Siden i fjor sommer har han holdt tilbake gass for å drive energiprisene oppover. I tillegg har klimakrisen gitt oss den tørreste sommeren på over 500 år i Europa. Det har ført til tomme vannmagasin og redusert drift av bl.a. atomkraftverkene i Frankrike, fordi man ikke lenger har nok vann til kjøling. Putins forferdelige krig i Ukraina, hans bruk av gass som våpen og klimatørken har smittet over på strømprisene i Norge gjennom våre mellomlandsforbindelser.

I kampen mot klimakrisen, tap av natur og diktatorer som bruker energi som våpen, er energieffektivisering et av de viktigste tiltakene vi kan gjøre, og vi har et stort potensial i Norge. Stortinget gjør i dag noen viktige vedtak for å få økt satsingen på energieffektivisering. Dette er tiltak SV har jobbet med i mange år, og som vi tror er viktige bidrag til litt større hastighet i arbeidet med å frigjøre energi som kan brukes til utslippskutt, og til å gi folk og næringsliv et varig vern mot skyhøye strømpriser.

I Norge har vi Enova, som ble opprettet tidlig på 2000-tallet for å få fart på energieffektiviseringen. I 2020 ble dessverre et av Enovas delmål, om å bidra til økt forsyningssikkerhet gjennom fleksibel og effektiv energibruk, fjernet av den daværende Solberg-regjeringen. Derfor er vi glade for at de partiene som satt i den regjeringen, nå har snudd, og at det igjen er et flertall for å be regjeringen vurdere å gi Enova et tilleggsmandat som skal bidra til å styrke forsyningssikkerheten ved å legge til rette for vesentlig mer energieffektivisering. Et tilleggsmandat må sikre at støtte til moden teknologi som gir raske reduksjoner i strømforbruket, blir en sentral oppgave også for Enova framover, som f.eks. gjennom støtte til varmepumper, etterisolering – også når man ikke etterisolerer hele bygningen – utskifting av vinduer, batterier, bergvarme o.l.

Så er det et annet punkt vi samles om i dag, og som er svært viktig, og det er å be regjeringen utrede hvordan nærvarmeanlegg som leverer varme til husholdningene, kan inkluderes i strømstøtten. Vi har sett store utfordringer hos en del nærvarmeanlegg i Sør-Norge, og resultatet av de utfordringene de står i, kan være at forbrukerne, husholdningene, i stedet går over til panelovner og bruk av strøm, som vil øke strømforbruket, og også øke statens utgifter, ved at man får økte utbetalinger gjennom strømstøtten. Derfor er vi glad for at vi fikk med oss flertallet i denne salen på å få inkludert også nærvarme i strømstøtten.

Jeg tar opp SVs forslag i saken.

Presidenten [10:23:23]: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Sofie Marhaug (R) [10:23:34]: Jeg vil begynne med å snakke om noen av de forslagene vi fremmer som knytter seg til priskrisen, som jeg mener at vi ikke løser i dag, fordi denne salen ikke er villig til å gripe inn i markedet. Markedet er en form for rasjonering, der betalingsevne bestemmer hvem som kan bruke strømmen, ja til og med sløse med den. Mens de fattige må rasjonere, kan de rikeste fortsette å bruke strøm som før. Det gjør at de som har minst, må velge mellom lys i lampen eller mat på bordet. Det er ikke bare noe Rødt sier, det er noe forskere fra SIFO også peker på. Den viktigste driveren for økt fattigdom i dag er de høye strømprisene. Det fører til det forskerne kaller for matfattigdom, eller det folk flest kjenner som sult. Regjeringen har så langt avvist alle forslag om politisk regulering av strømprisene, og mest oppsiktsvekkende synes jeg det er at regjeringen denne høsten har avvist utredningene de har bestilt, og outsourcet, på oppdrag fra et felles forslag de har hatt med SV. Konklusjonen til regjeringen er at ulike

former for makspris vil føre til rasjonering, men hvis man leser utredningen regjeringen selv har bestilt, er ikke det konklusjonen. Konklusjonen er at makspris på normalforbruk kombinert med høyere pris på luksusforbruk kan fungere, men det krever politiske endringer, og det krever ytterligere utredninger, som denne regjeringen ikke er villig til å gå videre med.

Så til de mange små og store forslagene som kommer opp her i dag. Rødt kommer til å støtte en rekke forslag til forbedringer, selv om det ikke alltid er primærpolitikken vår, men forslag vi likevel mener trekker i riktig retning. Jeg vil spesielt framheve forslag om energieffektivisering og endringer i mandatet til Enova, som Rødt har jobbet for lenge. Noen frykter at dette skal ødelegge for et marked, men spør en meg, fungerer ikke markedet godt nok i dag til å håndtere de prisene vi står overfor.

Vi lever i en tid med skyhøye priser, der det ikke holder å operere med de gamle ideologiske skylappene, og derfor er jeg glad for at et samlet storting ønsker å endre på mandatet til Enova. Det er et sterkt signal, som jeg mener at departementet ikke kan se bort ifra alle avfeie. Det må tas på alvor.

Med dette fremmer jeg forslagene våre.

Presidenten [10:26:36]: Representanten Sofie Marhaug har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [10:26:53]: Det russiske angrepet på Ukraina og Putins bruk av gass som en del av manipuleringen før angrepet, og også som et våpen etterpå, og Europas mål om å gjøre seg uavhengig av russisk gass, har gjort at vi har fått en krigsdrevet situasjon på energisiden i Europa, og med veldig høye priser. Svaret på det er å møte dette – både for å avslutte bruken av russisk gass, og for å få til den grønne omstillingen vi trenger.

For å få et fornybart energisystem i Europa trenger vi også mer europeisk samarbeid, og det må være et samarbeid som Norge er med på fullt og helt. Det vil si at når regjeringen varsler at vi trenger andre regler for å sikre magasinfylling, er det ingen grunn til å koble det opp mot begrensninger i kraftutveksling, og det er viktig å følge dette også framover.

Så har vi en strømpriskrise. Den ville vi nok jobbet med også i budsjettet i høst. Det er mange som trenger mer støtte, enten det er studenter eller frivillige lag eller folkehøgskoler som trenger å likebehandles, og det trengs en økt bostøtte. I denne saken er Venstre veldig glad for at vi nå har et flertall for at det må gjøres noe med nærvarmeanleggene. Nå er riktignok dette vedtaket bare en bestilling, så det må gjøres en jobb for hvordan dette skal gjennomføres, og vi er avhengig av at det følges hele veien igjennom.

Vi tror nok at det er mange bedrifter som fortsatt trenger støtte, og vi skulle ønske vi i denne saken hadde flertall for å bruke en kommunal støtteordning også denne gangen, som vi gjorde under pandemien, sånn at man via kommunene kunne gi støtte til små bedrifter.

Det er også bra at vi nå får et tilleggsmandat til Enova. En slik tilleggsavtale kunne riktignok regjeringen etter Venstres mening inngått for lenge siden. Det er fordi formålet nå er noe annet, nå handler det om at vi trenger å bruke en teknologi sånn at flere folk får mulighet til å redusere sine egne utgifter gjennom Enova.

Jeg er også glad for at det blir flertall for mange forslag for å legge bedre til rette for solenergi. De trenger vi. Det har vært mange ting som har gjort det vanskelig å få på plass solenergi i Norge. Dette må det ryddes opp i, og så må vi ha et helt annet tempo på utbygging av solenergi.

Helt til slutt: I det arbeidet som nå gjøres i Europa når det gjelder regelutvikling, REPowerEU og Klar for 55, er det viktig at Norge er med på disse. Når beslutningene er tatt og direktivene lagt fram, må vi også implementere det, og gjøre det med en gang.

Jeg tar opp de forslagene Venstre er en del av.

Presidenten [10:30:05]: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Rasmus Hansson (MDG) [10:30:16]: I dag vedtar Stortinget en forsiktig støtte til tiltak som Miljøpartiet De Grønne har jobbet for i lang tid. Regjeringen bes på en høflig måte om å vurdere å gi Enova et tilleggsmandat om økt støtte til moden teknologi, at husholdninger skal kunne få støtte til flere typer energitiltak, at folk samtidig kan få utbetaling fra Enova slik at likviditeten ikke blir et hinder for lønnsomme tiltak, at mindre solenergianlegg unntas fra søknadsplikt etter plan- og bygningsloven, og strømstøtteordning for nærvarmeanlegg.

Det er bra at Stortinget gjør vedtak om det i dag, men det skulle også bare mangle, og det er for lite. Utgangspunktet er en situasjon hvor regjeringen i møte med en alvorlig energikrise i nesten ett år har levert nesten null ny politikk for energisparing og energiproduksjon. En krisepakke for energisparing burde vært på plass forrige vinter. Miljøpartiet De Grønne la fram et omfattende forslag om dette i mars, kort etter at krigen i Ukraina brøt ut, og vi la fram en pakke nå i september. I dag blir flesteparten av disse tiltakene nedstemt igjen.

Norge hadde trengt de tiltakene. En langt større satsing på energisparing kunne kuttet strømprisene til folk og næringsliv, og det kunne redusert risikoen for rasjonering og bidratt til å fylle norske vannmagasiner og europeiske gasslagre bedre enn nå.

Stortinget må for det første forvente av regjeringen at den tolker dagens vedtak som en klar marsjordre til energisparing og solenergi, og ikke feiltolker den milde formen på vedtakene som en fribillett til ytterligere langsom framdrift. Dessuten håper vi at regjeringen utvikler en langt mer ambisiøs politikk for energisparing, for energieffektivisering og for fornybar energiproduksjon.

De vedtakene vi gjør i dag, peker riktig vei, men de er altså ikke i nærheten av å svare på den krisesituasjonen vi står i ved inngangen til en krigsvinter hvor energi brukes som våpen. Tre av de tingene vi burde vedtatt her i dag, er: Folk og bedrifter burde fått dekket halve regningen for enøk og solenergi, det burde vært vedtatt solenergiproduksjon på alle offentlige tak, og det burde vært vedtatt en strømstøtte som er langt mer sosial, og som i langt større grad belønner energisparing.

Med dette tar jeg opp de forslagene Miljøpartiet De Grønne har fremmet i innstillingen.

Presidenten [10:33:05]: Dermed har representanten Rasmus Hansson tatt opp de forslagene han refererte til.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:33:17]: Jeg er også glad for den redegjørelsen vi hadde for snart en måned siden, og ikke minst er jeg glad for at det har resultert i at regjeringen kom med en egen proposisjon, som nå er til behandling i finanskomiteen, bl.a. med støtteordninger for bedriftene.

Vi har mange forslag til behandling her i dag, og derfor vil jeg overordnet bare si at Kristelig Folkeparti er glad for at det er flertall for en del av forslagene. Jeg synes det har vært et konstruktivt arbeid i komiteen, og jeg vil gi ros til saksordføreren for en god jobb.

Så vil jeg vise til energimeldingen og tilleggsmeldingen som vi hadde for bare noen måneder siden, der mange forslag er fremmet, og jeg er sikker på at det gjelder mange partier, at det er mye av den mer helhetlige politikken som også ligger der.

Jeg vil også vise til Prop. 142 S for 2021–2022, som ligger i finanskomiteen, og som skal vedtas og diskuteres i denne sal neste torsdag. Veldig mye av det som haster, og det som har vært viktig i det arbeidet, og også bakgrunnen for at det ble et ekstraordinært stortingsmøte, ligger nettopp til behandling der. Jeg har lyst til å gå gjennom noen av forslagene, fordi Kristelig Folkeparti skal støtte en del av forslagene vi dessverre ikke er med på i innstillingen. Så forslagene nr. 12, 13, 26, 28–32 og 37 skal vi også støtte. Og vi er med på forslag nr. 49. Det er nesten likelydende med Kristelig Folkepartis politikk, men ikke helt, så vi skal ut av det forslaget fra Fremskrittspartiet. – Presidenten kan få det skriftlig etterpå.

Når det gjelder forsyningssikkerhet, har Fremskrittspartiet noen forslag. Der har vi hatt ganske likelydende politikk, men jeg synes at det forslaget går litt for langt, og vi er glad for det arbeidet som regjeringen gjør nettopp med en minste vannstand og sikkerhet knyttet til at det skal være kapasitet i magasinene. Jeg er glad for det været vi har hatt de siste to ukene, og det tenker jeg statsråden også puster lettet ut for. Forhåpentligvis er det med på å gjøre at en faktisk kan komme gjennom denne vinteren uten rasjonering. Det får vi virkelig håpe. Vi har en politikk der vi ønsker en tydelig forsyningssikkerhet i bunnen, at det skal være en slags minste vannstand.

Så vil jeg uten å gå inn på noe mer si to ting som vi er opptatt av. Det første er frivilligheten og ideell sektor. Der er jeg oppriktig bekymret. Det er gjentatte henvendelser fra ulike frivillige organisasjoner som opplever at det er veldig krevende selv med den skjerpingen som er – eller styrkingen av ordningen med 90 pst. over 70 øre. Det er fordi de ikke får inntekter på andre måter enn å ved å selge vafler og ha dugnader, eller via kontingent. Det betyr at situasjonen for veldig mange frivillige organisasjoner er veldig tøff. Derfor mener vi at den ordningen burde vært forsterket, og jeg ser veldig få grunner til ikke å ha 100 pst. kompensasjon over 50 øre, som vi foreslår.

Det andre jeg vil løfte, er næringslivsordningen. Nå kommer den til behandling neste uke, men det er gått en måned siden redegjørelsen. Det er fremdeles ikke blitt et forlik mellom SV og regjeringspartiene, vi har heller ikke fått noen henvendelse, og det haster med å finne en løsning fordi bedriftene trenger svar.

Statsråd Terje Aasland [10:36:32]: La meg igjen takke Stortinget for muligheten til å redegjøre om energisituasjonen. Jeg vil også takke komiteen og saksordføreren for en grundig behandling av redegjørelsen. Jeg er glad for at regjeringen får bred støtte til de grunnleggende forutsetningene som ligger til grunn for energipolitikken.

Siden redegjørelsen er alvoret i energisektoren ytterligere forsterket gjennom handlingene med Nord Stream-gassrørene i Østersjøen. Energi blir uten tvil brukt som et strategisk angrep mot Europa. Formålet er å skape usikkerhet og splittelse i det samholdet som er etablert blant de allierte. Tiden tilsier med all tydelighet at vi må stå samlet. Absolutt ingen er tjent med at debatten polariseres. Vi må snakke ut fra den samme virkeligheten, og vi må opptre samlet.

Det var kun en uke etter redegjørelsen at vi fikk meldinger om det uforklarlige trykkfallet i både Nord Stream 1 og 2. I dag skriver avisen Expressen at 50 meter av Nord Stream 1 er borte. Alt peker på at dette er villete handlinger. Det er ingen konkret trussel mot norsk sok-

kel nå, men på bakgrunn av det som skjedde i Østersjøen, har regjeringen økt beredskapen. Myndighetene og selskapene samarbeider godt om styrket sikkerhet og beredskap på sokkelen, og i tillegg er det min vurdering at NVE følger opp sin beredskapsrolle innenfor kraftforsyningen på en god måte, og det er også etablert god kommunikasjon med politiet. Dette er føre-var-tiltak og for sikkerhets skyld. Folk skal kunne føle seg trygge på jobb og i samfunnet.

Norge bidrar til økt energisikkerhet, som vi har nevnt ved flere anledninger. 100 TWh er av stor betydning for Europa, og det følger selvfølgelig et ansvar med denne posisjonen.

Som jeg også redegjorde for 19. september, har regjeringen iverksatt tiltak løpende gjennom hele denne ekstraordinære situasjonen. Regjeringen har stilt opp for folk og sørger for en av verdens beste ordninger for å avlaste husholdningene med de unormalt høye strømregningene. Vi har foreslått å forlenge ordningen ut hele det neste året, og vi styrket ordningen i september ved å øke den til 90 pst.

Tiltakene regjeringen har innført for å sikre forsyningssikkerheten, virker, og NVE vurderer sannsynligheten for rasjonering som svært lav, eller som lav. Regnet de siste ukene har god effekt på magasinfyllingen i Sør-Norge. I likhet med representanten Ropstad er jeg også glad for regnet som faller, og det burde alle som er opptatt av energipolitikk faktisk være, fordi vi har et væravhengig kraftsystem. Men vi går like fullt en tøff vinter i møte. Det er fremdeles knapphet på energi, og prisene kommer derfor til å holde seg høye. Regjering skal fortsette å stille opp for folk. Det kan folk være trygge på så lenge krisen varer, og vi skal igjen sikre at vi har tilstrekkelige mengder med rimelig kraft tilgjengelig både for å underbygge industrielle investeringer, sikre næringslivet og ikke minst trygge folk.

Presidenten [10:39:20]: Det blir replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [10:39:37]: Det har en ukes tid vært kjent at Stortinget i dag kommer til å be regjeringen om å se på det å inkludere nærvarmeanlegg i strømstøtteordningen. Stortingets bekymring er at hvis det ikke skjer, vil et viktig energieffektiviseringstiltak, som disse nærvarmeanleggene representerer gjennom sin varmepumpeteknologi, bli skrudd av og resultatet bli økt strømforbruk i en svært alvorlig situasjon.

Spørsmålet mitt er om statsråden deler Stortingets bekymring for disse nærvarmeanleggene, og om man har begynt å se på hvordan de nå kan inkluderes i strømstøtteordningen?

Statsråd Terje Aasland [10:40:30]: Jeg kan forsikre representanten Haltbrekken om at det som blir vedtatt i Stortinget, skal vi selvfølgelig følge opp. Jeg ser helt klart problemstillingen med disse mindre nærvarmeanleggene, som bruker strøm som innsatsfaktor. Vi kommer til å gå igjennom det, i tråd med det som eventuelt blir vedtatt her i Stortinget i dag, og se om de kan innlemmes i ordningen på en eller annen måte, eller om det må være en særskilt ordning for dem.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:41:08]: Det vises til de mange forslagene om solenergi som Høyre har fremmet og – i samarbeid med flere partier – fått flertall for. Vi har brukt ordet «vurdere» i forslagstekstene, og det må presiseres at det er uttrykk for en reservasjon dersom regjeringen ser at det er innvendinger mot dem som man ikke kunne ha forutsett. Men det forventes at dette implementeres raskt, slik at vi får utløst hele potensialet i solenergi, som er en kraftform som kan fases inn på veldig kort tid.

Hvordan vil statsråden helt konkret følge opp dette for å fjerne disse barrierene så raskt som mulig, for å få ny solkraft inn i nettet?

Statsråd Terje Aasland [10:42:02]: Jeg må understreke at regjeringen og regjeringspartiene også er for solenergi. Vi har slått tydelig fast i Hurdalsplattformen at vi har et mål for 2030, og at vi skal jobbe med utformingen av et slikt mål. Vi har også iverksatt en rekke tiltak for å få på plass mer solenergi, både gjennom støtteordninger og ved å foreslå å ta regulatoriske grep for dette.

Jeg vil selvfølgelig vurdere de forslagene som det står at jeg og regjeringen skal vurdere, og vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget med det.

Bård Ludvig Thorheim (H) [10:42:42]: Høyre har også fremmet en rekke forslag for å få fart på utbyggingen av småkraft. Dette er forslag som det ikke er flertall for, med mindre regjeringen går inn for dem. Det er et stort potensial for mye mer småkraftutbygging på kort sikt. I likhet med solkraft vil det også kunne styrke kraftbalansen vår og gi mer kraft inn i systemet vårt på veldig kort sikt.

Kan statsråden redegjøre for hvorfor regjeringen ikke vil støtte de forslagene?

Statsråd Terje Aasland [10:43:24]: Jeg kan forsikre representanten om at regjeringen og regjeringspartiene er veldig for mer fornybar energi, uavhengig av hvor mange forslag Høyre måtte fremme i Stortinget. Vi er nemlig opptatt av å sikre tilstrekkelige mengder med rimelig energi til å understøtte industri og næringsliv og ikke minst til å trygge husholdningene. I det ligger det også at vi helt klart vurderer småkraftkonsesjoner og tiltak for å styrke småkraftproduksjonen i tilknytning

til det. Så selv om vi ikke er for alle forslag som fremmes her, er regjeringen veldig for fornybar energi og vil sørge for at vi kommer til å ha tilstrekkelige mengder med rimelig energi tilgjengelig. Det er et viktig mål for denne regjeringen.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:44:24]: I forbindelse med redegjørelsen la vi fram åtte forslag, deriblant et om umiddelbart å vektlegge og prioritere nasjonal forsyningssikkerhet i system for utveksling av kraft mellom land og å etablere et system der netto krafteksport stanses når magasinfyllingsgraden er lavere enn normalt i sesongen, med hensyn til forsyningssikkerhet og det å opprettholde trygg kraftforsyning i Norge. Det foreslo vi også i november i fjor, så vi er nesten tatt igjen med et år. Regjeringen har senere tatt til orde for noe ganske likelydende, så jeg spør derfor statsråden: Hvordan går arbeidet, hvor langt er man kommet, og når planlegger man å implementere dette?

Statsråd Terje Aasland [10:45:15]: Jeg kan forsikre om at arbeidet med styringsmekanismen går svært godt, og vi kommer til å presentere det i løpet av høsten. Utgangspunktet er ikke identisk med det som ble foreslått i fjor høst. Utgangspunktet er helt annerledes. Når en kommer ned til lavt eller kritisk lavt fyllingsnivå, er forslaget at en da begrenser eksporten, nettopp for å forsikre seg om at en til enhver tid har forsyningssikkerhet i tråd med det væravhengige kraftsystemet som vi faktisk har.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:45:49]: Det var ganske likt den ordlyden som vi foreslo i fjor, men la nå det ligge.

Det har også blitt nevnt at man skal reforhandle – snakke med både England og Tyskland og reforhandle disse kraftavtalene. Det ble nevnt allerede for et år siden, så det er også interessant å se hvordan man ligger an der. Hvis regjeringen ønsker et flertallsmandat for å kunne starte reforhandling av avtalene, og i tillegg gis mandat til å kunne si opp avtalene hvis man ikke får til endringer som reduserer prissmitten og reduserer risikoen for kraftrasjonering, har man punkt fire i representantforslaget fra oss, som man kan støtte og slik få et flertall. Hva tenker statsråden om det? Hva er status på den reforhandlingen og diskusjonen med England og Tyskland? Man har ikke hørt noe om det siden det først ble nevnt fra regjeringspartiene for en god stund siden.

Statsråd Terje Aasland [10:46:43]: Jeg tror det er viktig at en velger riktige ord, for vi har ikke sagt at vi skal reforhandle avtalene. Vi har sagt at vi skal ha dialog med både Storbritannia, EU-kommisjonen og Tyskland om avtalene knyttet til disse kablene. Det er vi godt i gang med. Jeg har hatt møte med den britiske energiministeren. Vi har jevnlig dialog med EU-kommisjonen om energisituasjonen og ulike forhold knyttet til det, og vi har også god og nær dialog med tyske myndigheter om energisituasjonen, sånn som bildet har vært.

Sofie Marhaug (R) [10:47:36]: Rapporten fra AFRY og Menon Economics som regjeringen har bestilt, går gjennom ulike scenarioer for politisk regulering og egentlig flere scenarioer enn det regjeringen selv refererer til, bl.a. i statsbudsjettet. Rapporten er tydelig på at forbruks- og fordelingseffektene vil avhenge av innretningen på f.eks. topris, men regjeringen har ikke utredet disse innretningene nærmere. Dette er innretninger som vil kunne slå i hjel regjeringens egen begrunnelse for å avvise forslagene. Da kan man få et inntrykk av at det ikke er rapportens konklusjon, men regjeringens forhåndskonklusjon som blir styrende for politikken. Mitt spørsmål til statsråden er hvorfor regjeringen ikke har gått videre med en utredning av hvordan makspris og topris kan kombineres og innrettes på en fornuftig måte.

Statsråd Terje Aasland [10:48:39]: Jeg er veldig glad for at vi får evalueringer som går grundig gjennom både kraftsystemet, ulike innretninger og reguleringer av det. Regjeringen er for reguleringer, forutsatt at de virker etter hensikten. Vi tror ikke et toprissystem er en god løsning, ei heller makspris. Jeg hørte representanten i sitt innlegg snakke om normalpris eller normalforbruk. Jeg lurer på hva det egentlig er for noe. Når en tar de ulikheter som f.eks. ligger i husholdningene rundt omkring i dette landet, er det vanskelig å si hva som er et normalforbruk. Jeg tror det viktigste målet en har, og bør ha, i energipolitikken i tida framover, er å gjøre det en kan for å stabilisere den situasjonen som er nå. Det handler om at vi må sørge for å bygge ut mer kraft, at vi bygger ut mer nett, og at vi sparer energi i alle mulige, tenkelige situasjoner i alle mulige prosesser og bygg.

Ola Elvestuen (V) [10:49:52]: Jeg må erkjenne at for meg er det egentlig litt ubegripelig når statsråden presiserer at vi skal holde tilbake i vannmagasinene, og det er viktig, men at dette kobles med reduksjoner i krafteksporten. Når vi holder tilbake i våre vannmagasin, vil det produseres mindre, men det er nettopp i den perioden vi virkelig vil trenge den frie kraftutvekslingen med utlandet, så jeg forstår virkelig ikke hvorfor dette skal være noen endring med hensyn til begrensninger i kraftutvekslingen.

Spørsmålet blir: Er dette bare retorikk? Vil statsråden sørge for at den kraftutvekslingen og det regelverket vi har, vil være like åpent og fritt også framover, selv om man har nye regler for å ha tilstrekkelig vann i vannmagasinene våre?

Statsråd Terje Aasland [10:50:43]: Aller først: Regjeringen og jeg er også opptatt av å videreføre og forsterke energisamarbeidet. Jeg tror det er helt avgjørende for at vi skal kunne få høy energisikkerhet i tiden framover. Når vi har snakket om å holde tilbake igjen vannet i magasinene, så er det gjennom denne sommeren, med hensyn til at det har vært en helt spesiell sommer – lite nedbør, det har vært lite innsig i magasinene etter snøsmeltingen, og de forholdene virker.

Når det gjelder styringsmekanismen, har vi ikke sagt at vi skal holde igjen vann i magasinene, men der har vi sagt at når vannstanden faller ned mot et lavt eller kritisk lavt nivå, begrenses eksporten. Det betyr at den kraftproduksjonen som er tilgjengelig da, i utgangspunktet skal innrettes mot nasjonal forsyningssikkerhet, i tråd med det f.eks. EU har gjort når det gjelder reguleringen av sine gasslagre gjennom denne sommeren. Det er en identisk metode som det.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:51:56]: Vi fatter et vedtak i dag om å se på om disse nærvarmeanleggene kan inkluderes i støtteordningen. Det tenker jeg er bra, men jeg har også fått en del henvendelser fra små kraftverk som produserer på eget nett til husholdninger, som heller ikke er inkludert. Et eksempel var fra Volda, der jeg tror det var fem småkraftverk som var eid av en del familier der, og som hadde eget nett til husholdninger. De var ikke inkludert i ordningen fordi en ikke hadde en avtale med en nettleverandør og dermed ikke falt innunder strømstønadsloven.

Spørsmålet er egentlig: Vil statsråden gjøre noe for de husholdningene, sånn at de ikke bytter vekk disse avtalene sine, men at de kan inkluderes i strømstøtteordningen for husholdningene når en skal se på oppfølgingen av vedtakspunkt I i dag, om nærvarmeanleggene?

Statsråd Terje Aasland [10:52:54]: La meg understreke at utgangspunktet for strømstøtteordningen er å gi trygghet og forutsigbarhet og avlaste konsekvensene av de ekstremt høye strømprisene vi har. Når det gjelder nærvarmeanleggene, viser jeg til mitt svar på det representanten Haltbrekken spurte om. Vi skal gå gjennom dette, se på det og følge opp det som blir vedtatt i Stortinget.

Når det gjelder den konkrete situasjonen som representanten Ropstad nevner, dette med småkraftverk, eget nett og om disse skal falle inn under strømstøtteordningen, var det en ny situasjonsbeskrivelse for min del, så det må jeg komme tilbake igjen til etter at vi har gjennomtenkt det. Tilsynelatende vil jeg anta at siden de har eget nett og distribuerer dette, så har de i utgangspunktet dekket opp mot kanskje 100 pst. av sitt eget strømforbruk gjennom denne produksjonen, men det er ting som ligger i saken jeg ikke vet noe om, og jeg kan derfor heller ikke besvare spørsmålet på en god måte.

Presidenten [10:53:53]: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

May Helen Hetland Ervik (FrP) [10:54:07]: Vi står i en krevende situasjon. I Norge har vi hatt rikelig tilgang på ren og rimelig kraft i generasjoner. Det har vært et gode for den norske industrien og et konkurransefortrinn. Det er viktig at tilgang på nok og rimelig ren kraft også i framtiden skal være et konkurransefortrinn for norsk næringsliv og et gode for den norske befolkningen. Da er det også viktig at tilskuddsordningene treffer godt.

Næringslivet i Sør- og Vest-Norge har uttrykt sterk bekymring for situasjonen og den tilsynelatende manglende forståelsen regjeringen har for næringslivets utfordringer når tilskuddsordningene ikke treffer godt nok. En betydelig andel av bedriftene som i en normalsituasjon er konkurransedyktige, frykter at utfordringene kan bli for store hvis man nå får en vinter uten hjelp til å håndtere strømregningene, som er mange ganger høyere enn normalt, kombinert med økte råvarepriser, økte drivstoffpriser og økte renter. Regjeringen må ha tiltak som treffer bedriftene – også over tid.

Samtidig vet vi at en rekke borettslag, som flere har snakket om i dag, har nærvarmeanlegg som blir varmet opp med strøm, og disse har ikke vært med i strømstøtteordningen. Uten strømstøtten vil vinteren bli dramatisk for flere berørte nærvarmeanlegg. Meg fortalt blir nesten 20 000 boligeiere berørt hvis de ikke får den hjelpen de trenger.

Vi må sammen finne gode økonomiske og treffsikre bærekraftige løsninger, slik at bedriftene overlever og folk kan være trygge på at de faktisk har en jobb å gå til. Vi i Fremskrittspartiet mener at det bør innføres en makspris på strøm der staten dekker 100 pst. over 50 øre/kWh, for bl.a. å skjerme norsk næringsliv og sikre norske arbeidsplasser og bedrifter gjennom dagens priskrise. I tillegg er det stort potensial i norsk vannkraft, både i å oppgradere eksisterende vannkraftverk og i å legge bedre til rette for økt småkraftproduksjon. Ny teknologi gjør det mulig å bygge ut kraft i vassdragene på en skånsom måte.

Som en del av energimiksen bør det også legges til rette for økt utbygging av solenergi, som i dag er en stor uutnyttet energikilde, som kan realiseres på kort sikt.

Jeg vil avslutte med å si at vi i Fremskrittspartiet er glad for at energiministeren deler forståelsen av at norsk petroleumssektor skal utvikles og ikke avvikles, og at dagens situasjon understreker at fortsatt norsk gasspro-

duksjon vil være et viktig bidrag til den europeiske kraftbalansen på lang sikt framover. Når det er sagt, må planene for elektrifisering av sokkelen med strøm fra land stoppes. Det er vi i Fremskrittspartiet veldig tydelige på.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:57:34]: Klimakrise, naturkrise, straumpriskrise og krig i Europas kornkammer – når energiprisen stig, stig også prisen på mat og alle andre varer. I Nord- Afrika har det fått som konsekvens at ein har hatt opptil 300 pst. auke i matprisane. Marknadskreftene herjar med folk, og eg meiner at i ei slik tid er ikkje marknaden i seg sjølv løysinga. Det må noko anna til. Det er ikkje solidaritet verken med Europa eller Nord-Afrika at prisen på norsk kraft blir mangedobla.

Det trengst internasjonalt samarbeid. Det trengst ny politikk. I Noreg treng vi ei auka straumstøtte, eit toprissystem for å sikre insentiv til enøk-satsing i denne situasjonen, ei enøk-satsing som alle har råd til. I marknadslogikken er det meir av ei vare som skal til for at ein skal få ned prisen, og i utgreiinga si 19. september snakka statsråden litt om det. Kva er behovet? Meir kraft, ja, men kor mykje skal til for at ein får ned prisen når vi knyter oss til ein kjempestor marknad, der 1 650 TWh har blitt borte i form av russisk gass som ikkje blir importert lenger, og vi har eksportkapasitet berre for Sør-Noreg på 34 TWh, som er ganske mykje?

Når Europa har bygd ned sin stabile kraftproduksjon, og vi er kopla til marknaden, er det ikkje slik at det berre er litt natur som skal til for å løyse dette. Eg ville hatt både tal på kostnadene, systemkostnadene og utrekningar over arealbehovet for å gjere skikkelege prioriteringar. Vi er i ein situasjon i Europa og i verda at vi må begynne å prioritere. Vi kan ikkje løyse denne forsyningssituasjonen med liksom å la marknaden sørgje for at det blir produsert meir. Urfolksrettar, fiskeria og alt som ein skal ta omsyn til, må liggje i botnen for ei forvaltning der vi skaffar oss kunnskap først og så gjer vedtaka.

Statsråd Espen Barth Eide [11:00:34]: Når jeg tar ordet i denne debatten, er det fordi en del av forslagene som i dag ligger på bordet – som blir vedtatt, og som også regjeringspartiene stemmer for – berører Enova, som ligger under mitt konstitusjonelle ansvarsområde. Jeg tar ordet først og fremst for å si at vi naturligvis og med entusiasme skal vurdere og komme tilbake på egnet vis til de forslagene som ligger her, og som er viktige. Jeg tror det er svært bred enighet om at vi må få til mer energisparing, mer energieffektivisering, og at det må vi se på med friske øyne alle sammen. Når det er sagt, vil jeg nevne to føringer som vi vil legge på det arbeidet, og som jeg håper det er forståelse for i Stortinget, for det er ganske viktig når vi både forvalter fellesskapets penger og står midt oppe i en klimakrise som må løses.

Det første er at når Enova – i tråd med det mandatet de har fått av forrige regjering, som klokelig justerte det mandatet, og som vi har stått fast ved og fulgt opp – har lagt stor vekt på tidlig markedsintroduksjon, er ikke det først og fremst en gave til dem som går foran; det er først og fremst en måte å sørge for at ny teknologi etter hvert blir moden og tilgjengelig for alle, fordi prisen går ned når volumet går opp, og kunnskapen også går opp.

Så kan det være mange gode argumenter som framføres her for å bruke penger på moden teknologi, og vi skal som sagt vurdere det på en skikkelig måte. Men det er veldig viktig å vite at de markedene vi da snakker om, er for tiden svært opphetet. Det blir altså ikke flere installatører, håndverkere og elektrikere av at vi vedtar det i Stortinget, så det er svært viktig å legge vekt på at vi må forvisse oss om at tiltakene fører til faktisk økt aktivitet og ikke bare til økt pris. Vi har dessverre noen konkrete eksempler på det: For eksempel da man økte rammen for energirådgivning – altså rett og slett bare å få råd – til 50 pst. og oppad begrenset til 5 000 kr, gikk prisen øyeblikkelig opp til nøyaktig 10 000 kr, fordi de som leverte denne tjenesten, optimerte prisen sin. Den hadde vært en god del lavere tidligere. Så det hensynet må vi ta.

Det andre hensynet, som vi kommer til å være veldig tydelige på, er at vi må forsvare og opprettholde Enovas helt avgjørende rolle som vårt aller spisseste verktøy for klimaomstilling. Så det som skjer både i norsk transportnæring og ikke minst i norsk industri når det gjelder å modernisere og tilpasse seg et stadig grønnere marked, er både klimakutt og energieffektivisering i seg selv, og de leverer ofte effektiviseringsresultat som går langt utover det man kan få til i privatmarkedet.

Begge deler er viktig, men disse hensynene er vi nødt til å ta, for vi har tross alt et felles ansvar for å forvalte fellesskapets penger på en god måte.

Mani Hussaini (A) [11:03:51]: Jeg vil også takke statsråd Aasland for redegjørelsen til Stortinget, for der ble det understreket hva denne energikrisen kommer av, nemlig en krig i Europa, en omstilling i europeiske land som var altfor avhengige av russisk gass, og ikke minst at det har vært noen tørre år. Alle disse tre tingene bidrar sammen til de ekstreme prisene. Jeg vil rose representanten Marius Arion Nilsen som, i motsetning til sin partileder, også understreket at prisene vi ser i dag, skyldes krigen som Putin fører mot Ukraina og mot europeiske forbrukere gjennom gassmanipulasjon.

Regjeringens mål er å bidra til at vi sparer energi, at vi hjelper husholdningene, bedriftene, næringslivet og frivilligheten, og ikke minst at vi bygger mer kraft. Det er

paradoksalt å høre at de partiene som her er for makspris, også er imot å bygge mer kraft. Det henger ikke sammen. Vi kan ikke bestemme her på Stortinget hvor mye det skal regne, selv om jeg skulle ønske det.

Jeg tok egentlig ordet fordi representanten Thorheim fra Høyre i debatten i stad sa at regjeringen ikke har kommet med noen ting i denne krisen. Vi kan godt være for politisk debatt, men litt edruelighet og litt skikkelighet trengs her. La meg komme med en liste til Thorheim som han kan ta med tilbake til partiet Høyre og kanskje få gjennomslag for der:

Vi har bl.a. innført strømstøtte på 90 pst. over 70 øre for alle husholdninger. Vi har halvert elavgiften i de dyreste månedene. Vi har utvidet bostøtten, og vi gir også ekstra støtte til dem som trenger det ekstra mye. Vi har gitt strømstøtte til veksthusnæringen og jordbruket og har økt det – tredoblet det – fra og med oktober. Frivilligheten, idretten og kulturlivet får strømstøtte. Studentene får ekstraordinært stipend på 3 000 kr for å håndtere de økte strømprisene. Bedriftene får strømstøtte, og de får en svær pakke til å energieffektivisere, og der går vi inn med over halvparten av investeringene. Vi øker bevilgningene til Husbanken med nesten en halv milliard kroner, nettopp for å bidra til energieffektivisering. Og sist, men ikke minst: Vi gjennomfører en styringsmekanisme som skal bidra til at vi sørger for vår forsyningssikkerhet. Alle disse tingene har jeg ikke hørt Høyre fremme, men det er altså lista vår.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:07:13]: Jeg tok ordet for å snakke om både strømpriser, beskatning o.l., men jeg begynner med representanten Mani Hussainis påstander mot oss. For å korrigere representanten: Sylvi eller noen andre i partiet har aldri påstått at Ukrainakrisen ikke har noe med dagens prisnivå å gjøre, men det er ikke den eneste forklaringen. Det er en kombinasjon av flere saker. Det er en kombinasjon av for høy eksport og for høy kraftproduksjon i forhold til tilsig som kom i landet vårt i fjor, kombinert med at Europa har ført en meget dårlig energi- og klimapolitikk, som har gitt et stort kraftunderskudd, spesielt på regulerkraft, balansekraft. Det er hovedårsaken til den situasjonen vi står i i dag.

Så er jeg ikke helt sikker på om Hussaini pekte mot oss når han snakket om at partier som er for makspris, også er mot ny kraftproduksjon. Vi har tatt til orde for en pris på maksimalt 50 øre, altså 100 pst. strømstøtte over 50 øre, men vi har også tatt til orde for veldig mange tiltak for ny kraftproduksjon. Jeg vil anta at det ikke gjaldt oss – men bare for å oppklare det, så er det nevnt også herfra.

Ellers er strømprisene nå meget høye, og man har næringsliv som har kjempestore problemer. På toppen av dette har formuesskatten økt, og uansett om bedriften din går med overskudd eller underskudd, skal formuesskatten betales. Vi har bedrifter som har vært hjørnesteinsbedrifter i små og store bygder og byer, som nå ligger an til å måtte legge inn årene på grunn av at det totale skattetrykket, den totale utgiftssiden, er for stor. Det vil etter hvert som vinteren nå skrider fram, føre til en gigantisk økning på konkursstatistikken og på permitterings- og arbeidsledighetsstatistikken.

Samtidig tjener regjeringen enormt med penger. Man har nesten 2 000 mrd. kr i olje- og gassinntekter, man har et titalls milliarder ekstra i strøminntekter, og man har også økt skattene med ca. 55 mrd. kr siden man tiltrådte regjeringskontorene for ca. ett år siden.

Regjeringen har hele tiden snakket om behovet for ny kraftproduksjon for å kunne få ned prisene, og det er da veldig spesielt at man øker beskatningen for kraftbransjen så mye at den ikke ser det lønnsomt å gjennomføre flere prosjekter. Det er flere store milliardprosjekter som stoppes, som ville gitt store, ekstra kraftbidrag og kunne redusert prisene. Det er meget spesielt å se den operasjonen som der foregår.

Til sist vil jeg gi en kjapp stemmeforklaring på forslagene vi gir flertall, og det er forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Det er forslag nr. 1:

> «Stortinget ber regjeringen vurdere å styrke Husbankens arbeid med energitiltak for lavinntektshusholdninger, for eksempel ved å opprette en midlertidig låneordning som kan benyttes til installasjon av varmepumpe, etterisolering av bygg og andre relevante enøktiltak, i samspill med eksisterende enøkordninger.»

Det er forslag nr. 2:

> «Stortinget ber regjeringen gå i dialog med kommunene for å vurdere en midlertidig eller tidsbegrenset ordning der søknad om byggesak for energioppgradering gjøres gebyrfri.»

Og det er forslag nr. 7:

> «Stortinget ber regjeringen vurdere et midlertidig eller tidsbegrenset fritak for konsesjonsplikt for å etablere lavspenningsledninger til nabobygg for salg av kraft.»

Vi støtter også forslagene nr. 8, 9, 11 og 13.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Bård Hoksrud (FrP) [11:11:22]: Det er ganske påfallende å sitte og høre på debatten og høre representanter fra regjeringspartiene skryte av hvor fantastisk flotte disse ordningene er, og hva de har fått til. Problemet er at det ikke hjelper folk eller næringslivet der ute, som

ikke føler den samme entusiasmen for at dette er så fantastisk flott og fint. Jeg skal ta et par eksempler.

Statsråd Terje Aasland er fra Telemark, og jeg skal ta tre eksempler fra dagens aviser. Jeg vil starte med Porsgrunns Dagblad: En som driver restaurant, fikk en strømregning for september på 110 000 kr. Da hjelper det lite at man får kompensert 25 pst. av strømprisen over 70 øre – eller 45 pst. hvis man setter opp solcellepaneler. Det betyr at hvis man har en middag til 250 kr, så må man selge 440 stk. på én måned – og det er før en skal betale for råvarene, før en skal betale for lønna til de ansatte. Dette er hverdagen der ute, dette er den virkeligheten de lever i.

Javad Moradi sier i dagens Varden at det er dystert i byen. Mange i næringslivet er i ferd med å gi opp fordi de ikke klarer å betale strømregningen sin. Da blir det spesielt å sitte og høre på denne debatten. Og Brødrene Brubakken, som driver med kjøtt, og som har holdt på i 100 år, har for første gang permittert alle de ansatte; alle er ca. 50 pst. permittert.

Dette er virkeligheten der ute, det er slik folk har det. Det er dette næringslivet står i, og som jeg opplever at man ikke tar inn over seg, når jeg hører på debatten og hører hvor fornøyde man er med tiltakene og alt det man har gjort.

Til Senterpartiet: Dere bør få med dere oppropet – eller nødropet – fra distriktsbutikkene der ute som driver med dagligvarer rundt omkring i distriktene. Realiteten er at man nå spør seg: Hva skal man betale av regninger? Kan man opprettholde butikken? Man er faktisk i ferd med å stenge døra og legge ned fordi man ikke klarer å betale strømregningene. Og likevel er man her så stolt av det man har fått til – når realiteten altså er at man har tenkt å sende mange tusen mennesker til Nav, for det er det som er konsekvensen av de forslagene som ligger her.

Jeg er skuffet over at både Arbeiderpartiet og Senterpartiet – og også Høyre – ikke stemmer for et forslag som ville ha hjulpet næringslivet. Så sier man at det kan ikke være for billig, for da vil folk slutte å spare på strømmen. Man kan prate med alle i næringslivet og med vanlige folk, og jeg tror man vil få høre at selv 50 øre er ganske dyrt i forhold til hva man har betalt de siste ti årene. Så folk kommer til å spare selv med 50 øre som makspris.

Dette handler om å ta folk der ute på alvor og se hva som er konsekvensene der ute. Jeg håper man tar inn over seg det og stemmer for Fremskrittspartiets forslag om en makspris på 50 øre.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [11:14:36]: Jeg gleder meg til å se Fremskrittspartiets alternative budsjett når det kommer, for da vil vi få se nettopp hvor mye disse forslagene til Fremskrittspartiet koster, og hvordan de har tenkt å prioritere. Det ser jeg fram til.

Jeg ønsker å kommentere noen av de forslagene som er fremmet i salen her i dag, forslag som er løftet opp, og som det – med Fremskrittspartiets støtte – er flertall for:

Forslag nr. 1, om å styrke Husbankens arbeid med energitiltak for lavinntektshusholdninger: Det støtter vi fullt opp om. Regjeringen har allerede lagt inn 480 mill. kr i budsjettet for 2023, så både Senterpartiet og Arbeiderpartiet går inn for det forslaget.

Så til forslag nr. 2, hvor man ber regjeringen gå i dialog med kommunene for å vurdere en midlertidig eller tidsbegrenset ordning om gebyrfri byggesak for energioppgradering: Det er helt greit å gå i dialog med kommunene, men Senterpartiet og Arbeiderpartiet ønsker å påpeke at det er kommunenes ansvar etter plan- og bygningsloven og gebyrforskriften, at det er de som fastsetter det, men det å gå i dialog støtter vi fullt ut opp om. Så dette går også Arbeiderpartiet og Senterpartiet inn for.

Jeg går videre til forslagene nr. 7, 8 og 9, som i dag er fremmet. Allerede i tilleggsmeldingen sier vi og har et flertall for at vi skal kartlegge regulatoriske barrierer for lokal kraftproduksjon, så innholdet i disse forslagene ligger allerede inne, og vi har fått en forsikring om at det jobbes med dette. Så det er veldig fint å gå inn i disse tre forslagene også.

Så til forslag nr. 11: Det er helt klart et stort potensial knyttet til at nettselskapene tar i bruk ny teknologi, så Senterpartiet og Arbeiderpartiet går inn for også det forslaget.

Så til forslag nr. 13, hvor man ber regjeringen kartlegge potensialet for solenergiproduksjon på eksisterende infrastruktur. Et forslag om dette ble vedtatt allerede i forbindelse med tilleggsmeldingen, så Senterpartiet og Arbeiderpartiet støtter også dette forslaget, dersom det er nødvendig å gjenta det.

Er det én ting folk der ute ønsker seg, er det at vi sørger for at vi har en trygghet i energipolitikken framover. Det synes jeg regjeringen leverer, med et statsbudsjett som lover godt, og så gleder jeg meg til den videre dialogen i forbindelse med statsbudsjettet.

Michael Tetzschner (H) [11:17:37]: Jeg vil begynne med å takke saksordføreren for et utmerket samarbeid om innstillingen.

Norge har jo med sitt kraftpotensial muligheten til å arbeide raskt mot et betydelig kraftoverskudd. Kraftoverskuddet må være større enn vi tidligere har forutsatt, nettopp fordi miksen i vår energiforsyning vil være avhengig av energikilder som ikke er så pålitelige som vannkraften, fordi de kommer fra sol, de kommer fra vind, og de svikter oss ofte samtidig.

Samtidig er det et paradoks at de som er de største tilhengerne av statlig intervenering og statlig planlegging, står overfor en samfunnssektor som er så totalt dominert av nettopp stat – og litt av kommune. For det er dårlige vurderinger som ligger bak når forsvaret for folks økonomi nå går via bostøtte, sosialhjelp og spesielle grupper som man gjerne vil tilgodese. Det er jo siste forsvarslinje. Vi burde for lengst hatt et kraftoverskudd, også fordi vi visste at vi i større grad må fase ut petroleumsenergi og gassenergi på et eller annet tidspunkt. Jeg er også enig i at det er Putin som har satt i gang de siste prishoppene, men i det lengre perspektiv ville vi likevel ha vært der vi er nå, og det kan også ligge betydelig læring i dette.

Samtidig må det også investeres mye mer i overføringslinjer fra nord til syd. Det er ikke politisk akseptabelt å ha fem så forskjellige prisområder. Jeg håper også at de involverte statsråder følger med på om alle aktører nå har de rette insentiver for ikke å utnytte visse flaskehalsinntekter, som de kan få av at det er for lite overføringskapasitet mellom nord og syd. Statnett er nevnt i denne sammenheng.

Så vil jeg også si til dem som er store tilhengere av maksimalpris: De som er for maksimalpris i dag, må innse at da snakker man for rasjonering i morgen. Det er altså ikke en farbar vei ut; vi må bygge oss ut av denne situasjonen. En del må nå varme seg i varmen fra bålet av kjepphester som brenner. Det ser man jo også i Tyskland, hvor man nå endelig har tatt til fornuft og forlenget levetiden til de tre gjenværende kjernekraftverkene som er i gang, til 15. april 2024. Så det er flere som nå må se realitetene i øynene, og det er også en del utenfor våre grenser som skal gjøre det.

Statsråd Terje Aasland [11:20:54]: Om man tar tiden før 19. september som utgangspunkt og ser på det som nå foreligger, synes jeg det er greit å bruke ordene til Anne Grete Preus, som egentlig er ganske fine:

«For det som så ut til å bli Storm og tunge byger Det ble en fin og stille solskinnsdag Takket være et vindpust Fra en sommerfugls tilfeldige vingeslag»

Det synes jeg egentlig passer ganske bra, for det er ingen bred samling i opposisjonen for å endre energipolitikken. Det viser jo innstillingen veldig tydelig. Det er ingen samling om å stemme ned regjeringens energipolitikk. Det er stor oppslutning om regjeringens energipolitikk. Det er konsekvensen av den innstillingen som foreligger, og det er en realitet som det er greit å ha med seg videre.

Så er det selvfølgelig en viktig forutsetning som ligger i statsbudsjettet nå, og det er at vi gjennomfører tidenes satsing på energiforvaltningen. Og hvorfor det? Jo, fordi det representanten Tetzschner sa, er helt riktig – vi må sørge for at vi får mer kraftoverskudd i tiden framover enn det vi har hatt tidligere. Og han sier også, helt riktig, at det er rart vi ikke hadde det tidligere. Jeg er helt enig. Vi skulle hatt et større kraftoverskudd tidligere, og vi skulle vært bedre forberedt på at vi kunne gjennomføre en del av de energipolitiske ambisjonene som ofte har vært diskutert i denne salen, ikke minst satsingen på havvind. Men det var ikke tegn til å styrke energiforvaltningen, eller å gjøre ting raskere, da vi overtok regjeringskontorene. Det er realiteten. Vi må ha mer nett, vi må få bort flaskehalsene, vi må sørge for at kraften flyter dit hvor den skal brukes, og vi må sørge for at det er et godt grunnlag for å investere også i ny kraftproduksjon gjennom at infrastrukturen er tilgjengelig. Vi må ha betydelig mer kraft i tiden framover.

Jeg mener regjeringens satsing på havvind er en gigantisk satsing som har tre kvaliteter i seg: Den kommer til å sørge for at vi får mer fornybar energi, den kommer til å sørge for at vi kan kutte klimagassutslipp, og den kommer til å sørge for at vi kommer til å få en ny industriell æra. Så må vi sørge for at vi bruker energien langt mer effektivt enn det vi har gjort fram til nå. I det budsjettforslaget som er lagt fram, er det en historisk satsing på enøktiltak, og det er allerede gjort riving og fjerning av barrierer for å få på plass mer lokal energiproduksjon.

Jeg vil også i fortsettelsen anbefale at opposisjonen samler seg om regjeringens energipolitikk, for det er en veldig god løsning på hvordan vi skal kunne håndtere dette i tiden framover.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:24:16]: Jeg håper statsrådens virkelighetsforståelse av hva som foregår i Stortinget i dag, er bedre enn virkelighetsforståelsen hans av den energipolitikken som han er blitt satt til å føre. Det er nettopp tolv forslagene som opposisjonen har drevet fram, med viktige endringer, for å realisere solenergi mye raskere, energieffektivisering, en rekke viktige tiltak, i tillegg til en endring av Enovas mandat. Dette er store endringer. Det er riktig at det ikke er endringer av energipolitikken på lang sikt. Den er vi relativt enige om, den behandlet vi i Stortinget i vår, men det er snakk om hva man kan gjøre på kort sikt. Og det er der jeg sier, igjen, til representanten Hussaini, at det har ikke kommet noen ting fra regjeringen for å øke kraftproduksjonen og for å energieffektivisere på kort sikt. Det vitner nettopp disse tolv forslagene som får flertall i dag, om.

Så vil jeg også kommentere at når det gjelder havvind, er Hywind Tampen et resultat av den forrige regjeringens havvindsatsing, og så ville satsingen utenfor Agder vært dobbelt så stor hvis Høyres politikk hadde blitt

fulgt. Vi har også mer ambisiøse mål for utbygging av havvind, i et raskere tempo, men hovedlinjene er vi enige om når det gjelder havvind. Men for havvind er det altså snakk om en innfasing om sju-åtte år, så derfor er det viktig at Stortinget nå er på ballen og ser på hva vi kan gjøre på kort sikt – de små, men viktige skrittene for en sterkere kraftbalanse, som statsråden var inne på. Jeg er veldig glad for at både bedrifter og husholdninger får muligheten til å gjøre oppgraderinger på energieffektivisering. Vi sparer mye strøm, vi får mye mer strøm inn i kraftnettet, og det er på grunn av opposisjonens arbeid, og jeg er veldig glad for at regjeringen i hvert fall er enig, når forslagene først har fått flertall.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:26:54]: SV er ikkje imot å byggje meir kraft. Det er ikkje tvil om at vi treng meir kraft, men i ein krisesituasjon er det verkeleg nødvendig å analysere og planleggje, å tenkje over konsekvensane, så ein ikkje hiv seg på noko ein ikkje heilt har oversikt over.

Det alle er einige om, er at potensialet for enøktiltak i Noreg og Europa er stort. Havvind kan også bidra, men det SV er oppteken av ved utbygging av havvind, er at vi ikkje må hoppe bukk over dei naturkonsekvensane det kan ha. Ein må ha utgreiingar og gje seg tid til å forstå konsekvensane av det, ikkje berre når det gjeld naturen, men også kostnadene, systemkostnadene, som eg iallfall ikkje har sett skikkelege tal på. For det er ikkje tvil om at viss vi skal byggje mykje, sånn at det blir låge prisar, er dei utbyggingane vi no står framføre, kostbare likevel, så den rekninga må nokon ta. Er det over nettleiga det skal gjerast? Er det på andre måtar det skal takast inn? Eg saknar i alle fall litt meir edruelege tal på kva 30 GW havvind vil koste.

Det er ikkje tvil om at klimaendringane er det som kostar mest, og at det utfordrar oss skikkeleg kraftig, men når behovet i Europa er tolv gonger den totale norske kraftproduksjonen, og vi har bygd ut dei store vassdraga, må ein tenkje seg litt om, for det er ikkje berre å knipse og så blir det nok. Og kor mykje skal Noreg ta ansvar for?

Det er effekt som er det verkeleg store spørsmålet framover, når det blir meir sol og vind inn i systemet. Har vi tenkt nok over kva investeringar vi treng å gjere i vasskrafta for å få til den balanseringa vi treng, av både havvind og den vindkrafta og solenergien i det europeiske systemet? Den effektkøyringa av vasskraftverka kan ikkje gå på kostnad av liv i elvene, så her treng ein ei investering på effekt som ikkje går på kostnad av natur. Her må vi verkeleg leggje hovuda i blaut og jobbe godt med dei beste fagmiljøa for å finne løysingane.

Ola Elvestuen (V) [11:29:56]: Det er bra at regjeringspartiene slutter seg til de forslagene som det nå uansett er flertall for. Men jeg tror det er viktig at regjeringspartiene legger merke til at det er flertall for dem også uten deres stemmer, og at når statsråden nå skal gå inn og vurdere disse forslagene, så er det ikke å vurdere *om* de skal gjennomføres, det er å vurdere *hvordan* de skal gjennomføres. Ellers vil selvfølgelig et stortingsflertall komme tilbake til disse forslagene for at de skal komme på plass.

Så legger jeg merke til at det ble sagt her at statsbudsjettet lover godt for fornybar energi, og at statsråden mener at denne regjeringen er de som nå kommer med de kraftfulle tiltakene. Er det noe som ikke lover godt, er det jo statsbudsjettet. Forrige regjering fikk på plass et skattesystem som la et grunnlag for oppgraderinger, bl.a. innen vannkraften, og det virker. Det som nå er kommet inn, av den skattepakken regjeringen har kommet med, er nettopp bekymringer om at investeringene i fornybar energi vil gå senere framover. Dette blir en av de store kampene når vi skal behandle budsjettet i løpet av høsten.

Så til det med Enova: Enova trenger en tilleggsavtale. Enova er gode på det de får beskjed om, dvs. at de skal introdusere ny teknologi, gjøre markedsintroduksjon for ny teknologi. Så er det feil det representanten fra SV sa, at de ikke har et mandat nå på energieffektivisering. Det er videreført inn mot boliger, og også med borettslag. Det er utvidet, og det er viktig at det føres videre.

Det som er viktig med denne bestillingen, er at Enova nå må gi en bredere støtte, ikke bare til ny teknologi, men slik at de treffer en større del av befolkningen, så flere får mulighet til å redusere sine utgifter. Dette kan man ha gode ordninger for. Vi har bl.a. støtteordning for varebiler, det som er ikke-kvotepliktig sektor. Det er også støtteordninger for elmopeder og for tungtransport.

Jeg er helt sikker på at Enova klarer å gjøre dette på en god måte, også uten at det fører til høyere priser på enkelte tiltak som det kan være behov for. Det som er viktig, er at de får et mandat på det, og at de har stor frihet for hvordan det skal gjennomføres, men at formålet nå er at mange skal få muligheten til å redusere sine utslipp.

Helt til slutt: Representanten Hoksrud har helt rett i at det er mange innenfor næringslivet som sliter. Svaret er ikke makspris. Men dette må vi komme tilbake til, også i andre sammenhenger.

Lars Haltbrekken (SV) [11:33:20]: Jeg synes det er fint å høre at representanten Elvestuen snakker varmt om å endre Enovas mandat igjen. Han var jo med i den regjeringen – eller i hvert fall med i et parti som var en del av den regjeringen – som faktisk fjernet en viktig del av Enovas mandat, som går på energieffektivisering, i

2020. Men jeg er veldig glad for, som jeg også sa i mitt forrige innlegg, at Venstre og Høyre nå har snudd og er sammen med oss igjen på dette.

Men grunnen til at jeg tok ordet, var at jeg ønsker å utfordre klima- og miljøministeren lite grann, for da han holdt innlegg, la han veldig stor vekt på dette med å vurdere tilleggsmandat til Enova. Da har jeg lyst til å minne statsråden på da han var stortingsrepresentant og vi i forrige periode hadde et veldig godt samarbeid om å styrke Enova, og hvor – i forbindelse med klimameldingen i mars 2021 – Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne skrev bl.a. i en merknad:

> «Selv om Enova i henhold til det nye mandatet skal bidra til å få fram ny fornybar kraft, er det vanskelig å se noen grunn til at ikke energieffektivisering fortsatt skal være et sentralt mål.»

Vi fremmet da også, de tre samme partiene, et forslag som dessverre ble nedstemt den gangen, men som statsråden har full mulighet til å implementere nå – og vil få full støtte fra Stortinget også for å gjøre. Forslaget lød:

> «Stortinget ber regjeringen bidra til mer effektiv bruk av energi i næringslivet og husholdninger gjennom støtteordninger, økt kompetanse og offentlige krav og at dette blir en del av mandatet til Enova.»

Det var et godt forslag som vi sto sammen om, så jeg håper virkelig at statsråden ikke bare nøyer seg med å vurdere det som i dag vedtas, men at han faktisk bruker sin myndighet til også å iverksette det, sånn at Enova igjen kan bli et sterkt organ også for å frigjøre energi fra den norske bygningsmassen. Hvis vi ser på den framlagte planen for å realisere energifrigjøring på 10 TWh i bygg, som regjeringen la fram i forbindelse med statsbudsjettet, ser vi at det trengs betydelig større innsats for å få til dette, og dette tilleggsmandatet er ett skritt på veien.

John-Peder Denstad (R) [11:36:36]: Om en ønsker å kurere sykdommer, må symptomene leses riktig og forstås. Da kan årsakene finnes, og sykdommene kureres. Det gjelder også når strømprisen har gått av skaftet. Men vi opplever en forstemmende fornektelse av fakta. Aktørene i kraftbransjen har selvsagt sterke økonomiske motiver bak fornektelsen, og for mange synes hensynet til EU å være viktigere enn å ivareta legitime nasjonale interesser.

Det er særlig tre fakta som fornektes. Det ene er at sørnorske strømpriser er sauset inn i et europeisk frimarked for energi, der auksjonssystemet, ledet av internasjonale markedsaktører, bestemmer prisen på strøm produsert i Norge, ut fra den dyreste kilowattimen det er mulig å skaffe i Europa. Norsk vannkraft skulle aldri blitt sauset inn i dette – av to grunner: Magasineringen gjør at vår vannkraft har helt andre forutsetninger enn alle andre energikilder i Europa. Vannmagasinene kan ikke fylles med tankbil. I tillegg vil selv en maksimal eksport av norsk vannkraft utgjøre mindre enn 1 pst. av Europas elbehov.

Rødt mener regjeringen overfor EU for lengst burde ha krevd å frikoble vannkraften fra dette systemet. Vannkraften skal dekke Norges behov for kraft og gi industrien konkurransefordel. Har vi et kraftoverskudd, kan det selvsagt eksporteres. Det andre er at ved snikende endringer i omsetningssystemet for elektrisk kraft i Norge har dette blitt overtatt av to av verdens største børser: Nasdaq og Euronext. Statkraft skulle vært denne omsetningssentralen, men har solgt disse viktige samfunnsmessige eiendelene. De store børsene kjente sin besøkelsestid og brakte med seg spekulanter som lagde de over 130 strømselskapene vi kjenner, som ikke tilfører verdi. Rødt vil at staten tar tilbake denne omsetningssentralen for vannkraft og fjerner strømselgerne.

Det tredje er den ukontrollerte strømmen av kraft gjennom de to nye utenlandskablene til henholdsvis Tyskland og Storbritannia. Det er et klart brudd med mellomlandsforbindelsene for gjensidig strømutveksling, som vi har hatt siden 1960-årene, med fornuftig balanse mellom marked og politisk styring. Sørnorske strømpriser gikk til værs samme dag som kablene ble satt i drift i 2021, med fri flyt i et vanstyrt europeisk energimarked.

Selvsagt har fjerningen av russisk gass dramatisk påvirket europeiske energipriser, men det skulle aldri hatt lov til å påvirke norske strømpriser. Strømstøtten er en velsignelse, men kun et plaster på et åpent sår, som må heles før prisene kommer under kontroll. Skal dette kunne oppnås, må det utvises politisk handlekraft til å angripe de strukturelle problemene som Rødt er opptatt av at tas tak i, også i dette stortinget.

Michael Tetzschner (H) [11:39:52]: Representanten Denstads innlegg, det foregående, er en illustrasjon på at statsråden kanskje bør samarbeide med den delen av opposisjonen som er til høyre, i salen, fordi vi ønsker å gjøre noe med selve problemene.

Grunnen til at jeg tar ordet til et nytt innlegg, er at statsråd Aasland var så entusiastisk for havvindsatsingen. Det er det mange som er. Da vil jeg gjøre oppmerksom på at det pågår et storstilt planleggings- og utbyggingsprosjekt av verdens største havvindmøllepark i søndre del av Nordsjøen. Partene er Danmark, Nederland, Belgia, Tyskland og EU-kommisjonen, og det heter Power-to-X. Jeg hadde lyst til å høre om det er noen spesiell begrunnelse fra departementets eller statsråd Aaslands side for hvorfor Norge står utenfor det såkalte Esbjerg-samarbeidet.

Mímir Kristjánsson (R) [11:41:06]: Jeg kom med nattoget fra Stavanger i natt, det dyreste strømprisområdet i Norge, og det føles ærlig talt som å komme til en annen virkelighet. Her inne opplever jeg, særlig fra regjeringspartienes hold, nærmest en form for hvilepuls i møte med den strømpriskrisen som nå herjer ute i landet. Man er godt fornøyd med egen innsats, og man er godt fornøyd med de strømstøtteordningene man har gitt. Man synes egentlig at det man har gjort, er såre vel, og man klapper hverandre på ryggen for det. Men i mitt hjemfylke finnes det vel så mange eksempler som dem representanten Hoksrud hadde her oppe på talerstolen, om bedrifter som står på konkursens rand, om nærbutikker som må legge ned, og om folk som sliter med å betale strømregningen og må velge mellom om de skal varme opp husene sine eller sette mat på bordet. Da synes jeg det er underlig at man står her og sier, som statsråd Aasland sa: Det er bred oppslutning om regjeringens energipolitikk. Ja, det er det i denne sal, men jeg tror ikke statsråd Aasland har vært nok ute i landet og snakket med folk hvis han lurer seg selv til å tro at det er bred oppslutning om dagens strømpolitikk i det norske folk. De meningsmålingene vi har sett, viser jo at det er et overveldende flertall i dette landet, over 80 pst., som støtter makspris på strøm, og så mange Rødt-velgere har det tross alt ikke blitt siden sist valg.

Så vil jeg ta et oppgjør med den ideen som flere av de store partiene her kommer med, nemlig at vi skal bygge oss ut av denne krisen ved å bygge mer kraft. Ja, det er riktig at vi trenger mer kraft. Det er ikke riktig, som mange fra regjeringspartiene hevder, at Rødt er mot all ny kraftutbygging. Vi kan oppgradere vannkraften, vi kan bygge ut solkraftverk, osv. Men det hjelper jo ikke bare å fylle og fylle i badekaret hvis man ikke har satt proppen i, og uansett hvor mye kraft Norge produserer, vil det ikke ha så mye å si for prisen dersom all kraften brukes og sendes ut av landet. Så lenge prisene settes på et europeisk kraftmarked, vil det ikke påvirke de norske kraftprisene i tilstrekkelig grad til at det produseres mer kraft i Norge. Denne strømkrisen oppsto jo i en situasjon da Norge hadde stort kraftoverskudd, og likevel står vi her nå.

Så jeg vil bare slutte meg til oppfordringen fra representanten Tetzschner om at det er mange som bør legge bort kjepphestene sine og kaste dem på bålet, men det gjelder også den kjepphesten representanten Tetzschner selv har tenkt å ri inn i solnedgangen, nemlig at markedet løser alle disse problemene best.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:44:20]: Vil meir kapasitet nord–sør føre til lågare prisar i sør, eller vil det berre føre til høgare prisar i midt og nord og dermed fare for industridød og tap av arbeidsplassar også der? Eg spør meg litt, men her må vi rekne, rett og slett, vi må faktisk rekne. Det vil ta tid å få på plass 34 TWh for å fylle opp til eit overskot for å eksportere. Behovet sør for oss er kjempestort. Kor stort blir behovet for straumstøtte viss resten av landet skal få like mykje som her sør? Her må det reknast, og eg vil ha tala på bordet i Stortinget for å ta stilling til realitetane.

Statsråd Espen Barth Eide [11:45:21]: Jeg setter stor pris på at representanten Haltbrekken minner om det utmerkede forslag vi sto sammen om i klimameldingen. Det var svært godt sagt – jeg ville nesten sagt «som jeg skulle sagt det selv», så godt var det. Jeg mener det er helt riktig og viktig at vi bruker mer midler målrettet inn mot strømsparing alle steder vi kan. Her er Enova et viktig virkemiddel. Både i går, i dag og i morgen kommer det til å være det, og vi vil hele tiden sørge for at det optimaliseres. Vi skal ikke bare vurdere, vi skal aktivt vurdere, gå inn i det og komme tilbake på egnet måte med hva vi mener med det.

Så har jeg lyst til å understreke at når vi nå har kraftig styrket Husbankens ansvar for dette, er det fordi i hvert fall regjeringspartiene – og jeg håper og tror også SV – er opptatt av fordelingsvirkningen av det, for der har vi en kanal inn til folk som i liten eller ingen grad gjør dette selv, og som altså har en god fordelingsprofil. En del andre forslag som er fremmet, blir egentlig innrettet mot å subsidiere tiltak i øvre middelklasse, som i stor grad allerede skjer. Det er ikke feil, men det er problematisk i den grad det bare øker prisen.

Vårt problem – som var hovedpoenget i mitt forrige innlegg, og dette sier jeg ikke minst i lys av det representanten Haltbrekken sa – er at noen av de tiltakene mange har foreslått å målrette, hvor Stortinget nærmest skal vedta beløpsgrenser til ulike typer tiltak, er tiltak hvor etterspørselen og antall installasjoner har økt mange ganger. Når det gjelder f.eks. varmepumper, var vi på 20 000 nyinstallasjoner i året, nå er vi på 125 000. Dette er altså uten økte tiltak. Når det gjelder solceller, har vi tredoblet det, med økte tiltak, fordi Enova har økt rammen og bruker tre ganger så mye penger på det i år.

Det er viktig at alle tar inn over seg at det er et begrenset antall mennesker som tilbyr denne typen installasjon. Når da etterspørselen går ytterligere opp fordi staten gir penger til folk som i stor grad hadde gjort det selv, er en sannsynlig og kjent effekt – som enhver samfunnsøkonom kan påpeke – at prisen går opp mer enn at man får økt aktivitet. Jeg er tilhenger av disse tiltakene, men jeg kommer til å sørge for og håper på forståelse for at vi også må passe på at dette fungerer for å øke antall installasjoner av energitiltak, og ikke bare sørger for at prisen blir høy. Det er veldig dårlig fordelingseffekt, for det betyr at det blir dyrere for dem som ikke får den

samme støtten. Det er hele poenget med at vi må se på den samlede effekten av hva det betyr når vi går inn på moden teknologi, og det vil vi som sagt komme tilbake til på egnet måte.

Presidenten [11:48:11]: Representanten Marius Arion Nilsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:48:24]: Jeg vil ta tak i statsråd Aaslands påstand om at det er stor samling om regjeringens energipolitikk. Det er dessverre bare ønsketenkning. Det er 94 forslag nå og utallige Dokument 8-forslag forrige sesjon som taler mot det. Hadde jeg hatt mer enn ett minutt nå, skulle jeg gått gjennom en lang liste med politikkområder vi er ganske uenige med dem om.

Det sies at man må ha mer kraft. Det sies igjen fra talerstolen her nettopp, det sies fra regjeringen. Da er det utrolig spesielt at man innfører et skatteregime som ganske raskt og brutalt stopper nye kraftprosjekter. Hvis man tror at ny kraft er eneste farbare vei for lavere kraftpriser, som regjeringen påstår, blir disse skatteøkningene enda mer uforståelige, og det bryter også med Hurdalsplattformen. Ja, vi trenger mer kraft, men vi trenger også fornuftig bruk av kraften, og ikke minst er vi nødt til å få kontroll på krafteksporten.

Ole André Myhrvold (Sp) [11:49:38]: Statsråden beskrev situasjonen meget korrekt i sin redegjørelse. Det er en svært krevende tid, energisituasjonen og strømprisene er det fremste symbolet på det. Og det er ingen tvil om at situasjonen er svært krevende for mange husholdninger, for store deler av næringslivet, for frivilligheten, og for alle dem som har sitt virke i landet.

Allikevel har denne regjeringen fra dag én lagt fram tiltak for å bedre situasjonen. En startet med å senke elavgiften i tilleggsproposisjonen som kom for under et år siden. Det var første gang man reduserte elavgiften i dette landet på åtte år. Deretter fikk man på plass en strømsikringsordning i desember i fjor. Den har blitt styrket og utvidet gang på gang. En har nå lagt fram et forslag om en næringslivsstøtte som er til behandling i Stortinget, og en har lagt til rette for at kraftbransjen fra nyttår skal kunne tilby fastprisavtaler, som skal sikre både næringsliv og folk forutsigbare og akseptable priser.

Jeg har sittet og fulgt debatten, og det som egentlig slår meg litt, er at man slår inn åpne dører. Arbeidet med denne redegjørelsen og de 92 forslagene viser at det ikke er enkle løsninger i den situasjonen vi står i. Derfor er det også viktig å tenke på det langsiktige sporet. Når jeg hører Høyres historiefortelling, lurer jeg på om tørrværsperioden har gjort at en ser luftspeilinger, for de forslagene som får flertall i dag, og som regjeringspartiene stiller seg bak, er forslag som enten er under arbeid i regjeringen, som står nedfelt i Hurdalsplattformen, eller som er vedtatt fra før i energimeldingen. Det arbeidet er i gang. Jeg skjønner at Høyre har behov for å vise en slags handlekraft, men det er altså bred enighet i denne sal om de forslagene.

Jeg synes det er litt interessant å høre Venstres og Fremskrittspartiets store bekymring for kraftbransjen. Vi støttet omleggingen av grunnrenteskatten til en kontantstrømordning. Den står seg fortsatt. Det er sånn at fellesskapet skal være med og ta investeringene som skal gjøres på oppgradering og utvidelse av vannkraften også framover, men fellesskapet skal også ha igjen når de investeringene er gjort. Dette har fungert utmerket godt for olje- og gassnæringen, og det kommer til å fungere utmerket godt nå. Og så er det innført et høyprisbidrag. Ja, det skulle bare mangle om man ikke tar ut litt ekstra til omfordeling i denne tiden, da folk har opplevd historisk høye strømpriser.

Presidenten [11:52:24]: Representanten Bård Ludvig Thorheim har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:52:39]: Jeg har en kommentar til representanten Denstad og Rødt, til påstanden om at vi i Norge burde ha skjermet oss mot energikrisen i Europa. Vel, sett at vi ikke hadde hatt de to siste utenlandskablene til England og Storbritannia: Norge har altså en større utvekslingskapasitet med Sverige og Danmark enn vi har mellom prisregionene våre innad i Norge. De landene er videre koblet til det kontinentale Europa med mange mellomlandsforbindelser. Det er overhodet ingen faktuelle holdepunkter for å si at vi ville hatt en annen pris i Sør-Norge enn i Sverige og Finland dersom vi ikke hadde hatt de siste utenlandskablene. Dermed ville vi fortsatt hatt en full strømpriskrise. Det er faktuelt, det har ikke noe med politikk å gjøre.

Presidenten [11:53:36]: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [11:53:43]: Først til representanten Kristjánsson, som da han tok nattoget fra Stavanger, hadde samme pris hele veien. Det er ikke noen forskjell der lenger.

Så må jeg si det er underlig – jeg lurer på hvor det har blitt av Rødts solidaritet i den situasjonen Europa er i. Det er to ting vi må gjøre: Vi må støtte Ukraina, vi må gjøre det med våpen, og vi må ha et samarbeid i Europa for å slutte med russisk gass. Vi må ha et samarbeid i Europa for å forsterke også den energipolitikken vi har, for

å gjøre dette til et kraftfullt klimatiltak. Kraftutvekslingen trenger vi, og det kan ikke være noen tvil om at den skal være der også framover. Det gir også energitrygghet i Norge.

Når det gjelder strømsparetiltak til husholdningene, fikk Venstre ordningen på plass, jeg tror det var i 2016. Den ble videreført i 2020. Enova er nå mer konsentrert mot å kutte utslipp. Det er også riktig. Men dette midlertidige tillegget trenger vi for å treffe flere med strømsparetiltak nå.

Statsråd Terje Aasland [11:55:04]: Jeg tok ordet for å svare på spørsmålet, eller egentlig oppfordringen, fra representanten Michael Tetzschner om Esbjerg-samarbeidet. Jeg besøkte Esbjerg torsdag og fredag sist uke – for øvrig et interessant besøk. Det er helt opplagt at om en skal lykkes med havvindutbygging, enten det er i Danmark, i UK eller i Norge, er vi helt avhengig av å ha et godt samarbeid innenfor hele nordsjøsamarbeidet. Det mest vesentlige når det gjelder viktige avgjørelser og strategier, kommer til å bli trukket opp i dette nordsjøsamarbeidet, som Norge er vel integrert i og en viktig del av. I samtale med danskene var de opptatt av – kanskje ekstremt opptatt av – å få til et nært og godt samarbeid med Norge, og det legger vi selvfølgelig opp til. Det er viktig at vi får et velfungerende system i utviklingen av havvind.

Så var det representanten Marius Arion Nilsen, som ikke helt ser at det er stor oppslutning om regjeringens energipolitikk. Da må han lese innstillingen en gang til, for det er stor oppslutning om det. Det er noen vurderinger av sol, lokal energiproduksjon og litt enøk som en skal gjøre, og det følger vi opp og kommer tilbake til Stortinget med på egnet måte, men de store linjene – de viktige forutsetningene for norsk energipolitikk og den energipolitikken regjeringen følger – har tilslutning i denne salen. Det er jeg veldig glad for, for det er et trygt grunnlag å gå videre på. Det handler om at vi skal bygge ut fornybar energi – egentlig veldig mye mer – for å klare klimautfordringene og for å klare å legge til rette for industri og næringsliv i utviklingen i årene framover. Det er et viktig fundament som en bør prøve å holde seg på.

Når det gjelder Rødts representanter, må jeg til slutt understreke at jeg er særdeles glad for at ikke politikken til Rødt får flertall på noen som helst områder, for det ville betydd den sikre industridøden i Norge, når en ikke tar mer høyde for å bygge ut mer kraft som grunnlag for ytterligere industriinvesteringer i dette landet.

Sofie Marhaug (R) [11:57:29]: La meg begynne med noe faktuelt. Til representanten Elvestuen: Oslo er i et annet prisområde enn Stavanger.

Så til det som dreier seg om politisk uenighet, for jeg tror at mye av det vi diskuterer her, handler om politisk uenighet, ulike analyser, ulike ting man vektlegger – ikke nødvendigvis fakta, men analyseuenighet – og det dreier seg om hva som skal til for å få ned prisene. Da har vi ulike syn på regulering av krafteksporten, hva slags effekt det vil få. NVE har i år laget en rapport som heter «Sammenhengen mellom kraftbalanse og kraftpris». Flere lurer jo på hvordan man kan produsere nok kraft til å få ned prisene.

Hvis vi skal frikoble oss fra det europeiske kraftmarkedet, må vi, ifølge NVE, produsere 40 TWh mer. I kraftdebatter tror jeg folk er mektig lei av politikere som ikke snakker sant, av politikere som holder tilbake informasjon. Sannheten er jo at vi må produsere helt ekstreme mengder kraft, ifølge NVE, dersom vi skal frikoble oss fra de europeiske strømprisene. Da mener jeg at et alternativ til det, som krever mye mer enn bare å sette en enkel makspris, er politisk regulering av strømprisene og av strømeksporten. Det vil gjøre at man forvalter våre felles ressurser på en annen måte. Jeg sier ikke at det er lett, men jeg sier at det er nødvendig.

Så er det noen fra andre partier som mener at det er usolidarisk. Til det vil jeg svare at markedet er ikke solidarisk. Det er ikke sånn at kraftmarkedet drives ut fra solidaritet. Et marked kjenner ikke godt eller ondt. Et marked kjenner betalingsvilje og betalingsevne. Jeg vil gå så langt som å si at deler av den inntekten som norske kraftprodusenter får i dag, hvis vi følger analysene til denne salen, er krigsprofitt, og det er ingenting solidarisk i den krigsprofitten. Jeg mener ikke at markedet har noen hensikt, at det er godt eller ondt – jeg mener bare at det ikke fungerer godt nok. Jeg mener at vi trenger politikk for å vise solidaritet, at vi trenger politikk for å regulere prisene på en måte som gjør at ikke bare de som har mye penger, kan bruke mye strøm, for det er sånn det fungerer i dag. I dag rasjonerer de som har lite, og de som har mye, bruker strøm som før.

Mani Hussaini (A) [12:00:43]: Det har vært tre talere fra partiet Rødt på talerstolen i dag, og en av dem var innom at jo da, kanskje russisk gass kunne være en forklaringsfaktor for de høye prisene. Men nei, det er ikke russisk gass som er forklaringsfaktoren, det er Putin – det er angrepskrigen Putin har mot ukrainere og gasskrigen han har mot europeiske forbrukere. Det er et faktum.

Jeg savner at Rødt sier dette. De må ta inn over seg at det Putin driver med, er at han på den ene siden forsøker å ta over land ulovlig, og på den andre siden forsøker å oppvigle europeiske forbrukere gjennom å manipulere gassprisen. Jeg savner at Rødt sier dette. Det har de ikke gjort ennå, og jeg tviler på at de kommer til å gjøre det.

Vi må bygge ut mer kraft. Vi ønsker mer industri, flere arbeidsplasser – flere nye, grønne arbeidsplasser: Vi

skal få ned klimagassutslippene, og vi skal ha flere arbeidsplasser. Da må vi bygge ut mer kraft, og heller ikke der klarer Rødt å svare.

Så til representanten Marius Arion Nilsen, som er bekymret for skatteøkningene på vannkraften: Når kraftverk, slik vi har sett denne høsten, tar inn 150, 200, ja opptil 500 øre/kWh fra forbrukere og fra næringsliv, skulle det bare mangle at vi skatter det store overskuddet de har for å betale tilbake nettopp til husholdningene og bedriftene. Der har man hvordan vi skal fordele. Da er vi veldig spent på hvordan Fremskrittspartiet har tenkt å gjøre det hvis man ikke skal innføre dette høyprisbidraget. Og la det bli sagt her: Hvis prosjekter ikke er mulig å gjennomføre fordi vi nå skal ta inn en ekstra skatt på all strøm som selges over 70 øre, da er det ikke sikkert at de prosjektene har hatt livets rett.

I likhet med representanten Mykjåland gleder jeg meg også til å se hvordan Fremskrittspartiet tenker å ikke innføre denne skatten på vannkraften og samtidig sørge for at alle husholdninger – det var også representanten Hoksrud inne på – skal få en pris på 50 øre. Jeg gleder meg til å se hvordan de gjør det uten at det bidrar til at rentene skyter i været, og at vanlige folk blir straffet for Fremskrittspartiets politikk.

Bård Hoksrud (FrP) [12:03:40]: Jeg tror representanten Hussaini burde ta en prat med kollegaen sin, Vasvik, og kanskje representanten Kleveland fra Senterpartiet. De var på et møte i går, og jeg tror de fikk ganske klar tilbakemelding både fra vanlige folk og fra næringslivet, som, for å si det rett ut, var fly … – eller sinna; man skal passe på hva man sier her.

En undersøkelse viser nå at hver femte bedrift frykter konkurs. 43 pst. av bedriftene sier at de tror det blir en tøff vinter. Så har jeg hørt på debatten og hvordan noen forteller at dette er så kjempeflott og fint. Reis ut og prat med dem, hør med representanten Vasvik, hør med representanten Kleveland, og hør med de andre som deltok på folkemøtet i går. Der var det en som sa at de har drevet kjøttforretning, slakteri, i 143 år og overlevd to verdenskriger, men det er faktisk en strømkrise i 2022 som kan være det som setter kroken på døra. Det er alvorlig. Det var Th. A. Abrahamsen i Larvik som sa dette. De har drevet i 143 år. Nå er det altså rett før det er kroken på døra.

Rapport fra en hyttekommune: En bensinstasjon går til oppsigelse og reduserer åpningstidene fordi hyttefolket ikke tør å bruke hyttene sine på grunn av de høye strømprisene. Den ene som akkurat nå gjør det veldig bra, er rørleggeren, for han må reise rundt og stoppe kranene og sørge for at vannet ikke lenger kommer inn i hytta.

Det er realitetene der ute, det er sånn det er for distriktene. Jeg lurer på hvor i huleste Senterpartiet er.

Så hører jeg representanten Myhrvold fortelle om hvor flott og fint dette er. Det er ikke flott og fint. Det er bare å åpne en avis og gå ut og prate med noen som driver en bedrift, så får man klar melding. Denne debatten framstår litt som den reklamefilmen hvor moren prøver å bortforklare hva som har skjedd med fisken, og så kommer det fra gutten: «Doffen har daua». Det er litt sånn. Nå er det faktisk også mange bedrifter der ute som dessverre har «daua», og de behøver ikke bortforklaringer og at man prøver å fortelle at det er så flott og fint, for virkeligheten der ute er at det er bedrifter som går over ende hver eneste dag.

Senest i dag pratet jeg med en journalist rett før jeg gikk inn til denne debatten som sa at det var en ny bedrift i Porsgrunn som hadde gått konkurs. Og det er strømprisen som gjør det. Da har ikke dette funket. Man må gjerne slå seg på brystet og føle at man er god, men realiteten der ute er en helt annen. Heldigvis tar Fremskrittspartiet alvoret inn over seg.

Og hvem er det som tjener på den skyhøye strømprisen? Jo, det er stort sett det offentlige, alt sammen.

Det handler om at det er mulig å ta grep. Man må slutte å elektrifisere sokkelen og andre unødvendige ting og heller bruke pengene på næringslivet og folk flest i hele landet.

Presidenten [12:06:43]: Vi er så heldige i dette landet at vi har et språk med mange nyanser, som beskriver ting på en fin måte, så representanten får tenke gjennom det til senere innlegg.

Representanten Sofie Marhaug har hatt ordet to ganger tidligere i debatten, og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sofie Marhaug (R) [12:06:57]: Jeg tar ordet siden representanten Hussaini sa at han savnet Rødt. Så her er jeg.

Jeg har sagt det i denne sal før, vi er inne i felles merknader om det i denne saken: Selvfølgelig påvirker russisk gassmanipulasjon strømprisene i Europa, og de påvirket strømprisene før krigen startet. De påvirker dem enda sterkere etter at krigen ble satt i gang. Det er ingen grunn til å legge skjul på det eller benekte det. Det gjør ikke Rødt, det kommer vi heller ikke til å gjøre, men det er klart at grunnen til at det påvirker det norske kraftmarkedet, også henger sammen med politiske valg som partier i denne sal har tatt, når man har valgt å knytte norske, særlig sørnorske, priser tettere til det europeiske strømmarkedet. Disse forklaringene utelukker ikke hverandre.

John-Peder Denstad (R) [12:08:07]: Jeg vil bare kort kommentere, i og med at mitt navn har vært nevnt av flere i debatten, at historisk sett er dette landet bygd på vannkraft, politisk styrt. Det er bygd ut i distriktene, det er bygd ut kraftforedlende industri, som er en viktig del av eksportverdier som skapes. Dette står selvfølgelig Rødt opp for. Det er noe annet enn å ha et fullstendig frislipp av strøm som en råvare ut av landet. Det skaper ikke verdier. Dette var Hydros generaldirektør ganske kraftig framme med – nå går jeg tilbake til 1930-tallet, da den samme diskusjonen var oppe. Det var helt uaktuelt. Denne kraften skal foredles i Norge for å skape arbeidsplasser, skape verdier. Det ble nevnt den gangen at 1 kWh ut av landet, sammenlignet med å sette den inn i industriproduksjon, ga 20 ganger flere arbeidsplasser her i Norge. Derfor er vi opptatt av å få en politisk regulering av det som går på å sende denne råvaren som mange ønsker, rett ut av landet. Vi vil ha kontroll på det, politisk kontroll, og gjenskape det.

Så er det det med solidaritet. Solidaritet skapes ikke ved å tappe norsk vannkraft, som maks kan dekke opp 1 pst. av elbehovet i Europa. Nei, solidaritet skaper man med norsk gasseksport. Da har man noe å si med tanke på også at den russiske nedstengingen av gassen selvfølgelig virker inn på de europeiske energiprisene. Det har Rødt aldri sagt noe annet om. Men gass kan bidra til solidaritet, ikke det å tappe norske vannmagasiner for vann. Det må vi videreforedle i Norge.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [12:10:22]: Hvem er det som sitter i denne salen og sier at ting er så flotte og fine? Hvem er det som sier at det er flott og fint? Det er krig i Europa. Putin bruker kraft som våpen, og han bruker kraft for å prøve å splitte Europa. Jeg tror ikke det er noen i denne salen som synes at dette er flott og fint. Alle, absolutt alle, kjenner på det, ikke bare Fremskrittspartiet. Realiteten er at i denne saken, der Stortinget ble hasteinnkalt, og der det ble fremmet over 90 forslag, er det stor enighet om de ulike forslagene som får flertall i salen i dag – og det er bra.

I det videre arbeidet med budsjettet vil vi fortsette å jobbe med dette. Jeg opplever at alle partier i Stortinget fokuserer på dette. Det er fordi vi opplever et næringsliv som er bekymret for hvordan denne vinteren skal gå. Det engasjementet kommer til å fortsette også utenfor denne salen, og også videre framover i det arbeidet.

Jeg har lyst til å avslutte med å takke for debatten, for engasjementet og for et godt samarbeid. Så ser jeg fram til videre debatter om mange av de samme temaene, ikke minst i forbindelse med statsbudsjettet.

Presidenten [12:12:00]: Da har vi ørlite engasjement igjen, og det kommer fra representanten Bård Hoksrud fra Fremskrittspartiet, som har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [12:12:13]: Jeg kan ikke la være når representanten egentlig vil misforstå det jeg sa. Alle er enige, og jeg forstår at alle er opptatt av krigen i Ukraina mellom Russland og Ukraina og også det som skjer i Europa, men det jeg var opptatt av, er det som skjer i dette landet. Jeg har hørt mange talere være på denne talerstolen og skryte av de ordningene som er på plass, men jeg tror alle bør lese den saken i Sandefjords Blad nå. Da ser man hvordan folk og næringsliv opplever politikerne og de tiltakene noen har stått på denne talerstolen og vært så fornøyd med. Da tror jeg man får en annen oppfatning av hvordan virkeligheten er der ute.

Presidenten [12:12:54]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Stortinget tar pause fram til votering kl. 15.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 12.13.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Svein Harberg

Votering

Presidenten [15:01:54]: Vi er da klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1, debattert 18. oktober 2022

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Nordisk råd (Innst. 26 S (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Som medlemmer og varamedlemmer til Nordisk råd velges for ett år:

Medlemmer:

1. Jorodd Asphjell
2. May Britt Lagesen
3. Stein Erik Lauvås
4. Tove Elise Madland
5. Truls Vasvik
6. Karianne B. Bråthen
7. Helge Orten
8. Liv Kari Eskeland

9. Tone Wilhelmsen Trøen
10. Lene Westgaard-Halle
11. Heidi Greni
12. Kathrine Kleveland
13. Kjerstin Wøyen Funderud
14. Himanshu Gulati
15. Tor André Johnsen
16. Helge André Njåstad
17. Kathy Lie
18. Freddy André Øvstegård
19. Tobias Drevland Lund
20. Ola Elvestuen

Varamedlemmer:
For nr. 1–6:
1. Even Eriksen
2. Solveig Vitanza
3. Odd Harald Hovland
4. Marianne Sivertsen Næss
5. Terje Sørvik
6. Ragnhild Male Hartviksen

For nr. 7–10:
7. Ove Trellevik
8. Anne Kristine Linnestad
9. Kari-Anne Jønnes
10. Svein Harberg

For nr. 11–13:
11. Nils T. Bjørke
12. Geir Adelsten Iversen
13. Ole André Myhrvold

For nr. 14–16:
14. Silje Hjemdal
15. Gisle Meininger Saudland
16. Marius Arion Nilsen

For nr. 17–18:
17. Mona Fagerås
18. Kirsti Bergstø

For nr. 19:
19. Sofie Marhaug

For nr. 20:
20. André N. Skjelstad

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2, debattert 18. oktober 2022

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Redegjørelse gitt i Stortinget 19. september 2022 av olje- og energiministeren om kraftsituasjonen samt ni representantforslag innenfor temaet energi (Innst. 25 S (2022–2023), jf. Redegjørelse gitt i Stortinget 19. september 2022 av olje- og energiministeren om kraftsituasjonen, Dokument 8:281 S (2021–2022), Dokument 8:282 S (2021–2022), Dokument 8:283 S (2021–2022), Dokument 8:284 S (2021–2022), Dokument 8:285 S (2021–2022), Dokument 8:286 S (2021–2022), Dokument 8:287 S (2021–2022), Dokument 8:288 S (2021–2022) og Dokument 8:289 S (2021–2022))

Presidenten [15:02:29]: Under debatten er det satt fram i alt 70 forslag. Presidenten antar at forsamlingen er fornøyd med at presidenten ikke refererer alle forslagene nå. Forslagene er tatt inn i innstillingen på sidene 26–31.

Det voteres først over forslag nr. 70, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge alle offentlige bygg å etablere solenergiproduksjon eller grønne tak.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.58)

Presidenten [15:03:07]: Det voteres over forslagene nr. 68 og 69, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 68 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme et forslag til en mer rettferdig strømstøttemodell som ikke utbetaler mest til dem med høyest forbruk, og som samtidig ivaretar insentivene til å investere i energieffektiviserende tiltak. Følgende forutsetninger skal legges til grunn for ordningen:

Et likt beløp utbetales til alle personer bosatt i prisområder med høyere strømpris.

Størrelsen på beløpet skal variere mellom prisområder avhengig av prisforskjellene mellom disse.»

Forslag nr. 69 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan en ekstra sats for husstander med kun ett medlem kan utformes for å ta høyde for at aleneboende har et noe høyere gjennomsnittsforbruk enn husstander med flere medlemmer.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 98 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.16)

Presidenten [15:03:25]: Det voteres over forslag nr. 65, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en makspris på strøm til alle kunder i Norge gjennom pålegg for kraftprodusenter. Denne settes til tre ganger konsesjonspris, det vil si om lag 35 øre/kWt. Inntil nødvendige endringer av lov og/eller forskrift er på plass, skal strømstønadsordningen forsterkes for månedlig forbruk inntil 3 500 kWt med 100 pst. dekning når strømprisen er over 35 øre/kWt.»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.33)

Presidenten [15:03:40]: Det voteres over forslagene nr. 66 og 67, fra Rødt.

Forslag nr. 66 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille umiddelbare krav til produsentene om å stanse kraftproduksjon til eksport fra magasiner som kan lagre vann til vinteren. Om det må gjøres lovendringer for å gjennomføre dette, bes regjeringen legge forslag om dette fram for Stortinget innen november 2022. Om nødvendig for å oppnå dette må regjeringen gå i forhandlinger om eksisterende avtaler som regulerer strømeksport.»

Forslag nr. 67 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for dialogen med Storbritannia og EU om import og eksport av kraft med hensyn på vår nasjonale forsyningssikkerhet, innen utgangen av november 2022.»

Votering:

Forslagene fra Rødt ble med 96 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.49)

Presidenten [15:04:01]: Det voteres over forslag nr. 64, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for en søknadsbasert kommunal støtteordning for mindre bedrifter med særlig høye strømkostnader i prisområdene i Sør-Norge.»

Votering:

Forslaget fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.10)

Presidenten [15:04:18]: Det voteres over forslagene nr. 61 og 62, fra Rødt og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 61 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forsterke strømstøtteordningen for frivilligheten slik at den vil gi 100 prosent kompensasjon for priser over 50 øre/kWt.»

Forslag nr. 62 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle energiformer inkluderes i strømstøtteordningen til frivillige organisasjoner.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 86 stemmer mot og 14 stemmer for forslagene. (Voteringsutskrift kl. 15.04.30)

Lars Haltbrekken (SV) [15:04:37] (fra salen): President! SV skal ikke stemme for forslagene.

Presidenten [15:05:02]: Da tar vi voteringen på nytt.

Votering:

Forslagene fra Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.14)

Presidenten [15:05:21]: Det voteres over forslag nr. 63, fra Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle folkehøyskoler, friskoler og lignende er inkludert i strømstøtteordningen for frivillige.»

Votering:

Forslaget fra Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.31)

Presidenten [15:05:39]: Det voteres over forslag nr. 60, fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke støtten til energisparing og energiproduksjon ved å sørge for at Enova dekker inntil halve investeringskostnaden ved slike tiltak.»

Votering:

Forslaget fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.47)

Presidenten [15:05:55]: Det voteres over forslag nr. 59, fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag om nesten nullenerginivå for bygninger i byggeforskriftene i tråd med klimaforliket fra 2012.»

Votering:

Forslaget fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.03)

Presidenten [15:06:11]: Det voteres over forslagene nr. 53 og 54, fra Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 53 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke bostøtten i områder med høye strømpriser, slik at lavinntektshusholdninger får hjelp til å håndtere regningene sine.»

Forslag nr. 54 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke stipendet til studenter med bostedsadresse i områder med høye strømpriser.»

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.24)

Presidenten [15:06:30]: Det voteres over forslagene nr. 51 og 52, fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 51 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fortsette opptrappingen i bevilgninger til Enova, minimum med samme prosentvise økning som i årene 2013–2021.»

Forslag nr. 52 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Husbankens arbeid med energitiltak for lavinntektshusholdninger uten å finansiere dette ved å omdisponere midler fra Enova.»

Votering:

Forslagene fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 90 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.41)

Presidenten [15:07:15]: Det voteres over forslag nr. 50, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en toprismodell gjennom avgifter på strøm. Regjeringen bes på bakgrunn av utredningen legge fram et forslag som tar hensyn til forbruk, energistandard, husstandens størrelse og geografi.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 88 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.23)

Presidenten [15:07:33]: Det voteres over forslagene nr. 55–58, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 55 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart utrede mulighetene for å innføre en avgift på eksportkraft. Avgiften skal brukes for å redusere innenlandske strømpriser og avgifter.»

Forslag nr. 56 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fjerne elavgiften fra 1. oktober 2022.»

Forslag nr. 57 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe videre elektrifisering av norsk sokkel med strøm fra land som et klimatiltak og redusere utslippsmålet fra 50 til 40 pst.»

Forslag nr. 58 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behov for anskaffelse av nye gasskraftverk for å styrke kraftberedskapen og komme tilbake til Stortinget før utgangen av oktober 2022.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 88 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.41)

Presidenten [15:07:50]: Det voteres over forslagene nr. 43–46, fra Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 43 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at større nærvarmesentraler basert på bergvarme, sjøvarme eller energibrønner gis strømstøtte.»

Forslag nr. 44 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for likebehandling av folkehøyskolene, slik at ikke noen folkehøyskoler faller utenfor strømstøtteordningen.»

Forslag nr. 45 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreføre og forsterke ordningen med strømstøtte til frivillige lag og organisasjoner.»

Forslag nr. 46 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for en løsning der forbrukere kan bestille enøktiltak som betales gjennom rentefrie lån eller tilskudd med samtidig utbetaling.»

Votering:

Forslagene fra Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 88 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.01)

Presidenten [15:08:08]: Det voteres over forslagene nr. 38 og 39, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 38 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Enova muligheten til å differensiere støtteordningene etter inntekt, slik at husholdninger med lav inntekt kan få dekket en større andel av investeringer i energisparing.»

Forslag nr. 39 lyder:

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig utrede hvordan insentivene til å gjennomføre energieffektiviseringstiltak i næringsbygg kan styrkes gjennom endringer i avskrivningssatsene.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.18)

Presidenten [15:08:26]: Det voteres over forslagene nr. 40–42, fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 40 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge nettselskapene ansvar for å tilby energirådgivning til husholdninger og mindre bedrifter.»

Forslag nr. 41 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål om at gassforbruket reduseres med 15 pst.»

Forslag nr. 42 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for Enovastøtte til batterier.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.36)

Presidenten [15:08:43]: Det voteres over forslag nr. 49, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en pris for strøm på maksimalt 0,50 kr per kWt inkl. mva. Dette gjøres gjeldende for alle, både husholdninger, fritidseiendom, frivilligheten og næringsliv, fra 1. september 2022. Strømstøtten settes da til 100 pst. over 50 øre. Strømstøtten varer fram til strømprisene er normalisert igjen.»

Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 83 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.56)

Presidenten [15:09:03]: Det voteres over forslagene nr. 47 og 48, fra Fremskrittspartiet og Rødt.

Forslag nr. 47 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart vektlegge og prioritere nasjonal forsyningssikkerhet i system for utveksling av kraft mellom land, og etablere et system hvor netto krafteksport stanses når magasinfyllingsgrad er lavere enn normalt for sesongen, hvor også framtidsprognosene for kraftproduksjon og kraftreserver i motpartland tas med i betraktningene.»

Forslag nr. 48 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarlig starte reforhandling av avtalene om strømkablene til Tyskland og England med de nevnte land. Regjeringen gis mandat til å si opp avtalen hvis ikke endringer som reduserer prissmitte og reduserer risikoen for kraftrasjonering, innrømmes.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 83 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.14)

Presidenten [15:09:20]: Det voteres over forslagene nr. 35 og 36, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 35 lyder:

«Stortinget ber regjeringen som hovedregel innføre krav om solceller på alle nye boligbygg innen 2029.»

Forslag nr. 36 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene, gjennom plan- og bygningsloven, mulighet til å stille krav om solceller på alle nybygg fra 1. juni 2023.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.32)

Presidenten [15:09:39]: Det voteres over forslagene nr. 27, 33 og 34, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag om å endre aktuelle forskrifter for å sørge for skjerpede krav til energifleksibel oppvarming i nybygg og krav til energieffektivisering ved rehabiliteringer.»

Forslag nr. 33 lyder:

«Stortinget ber regjeringen som hovedregel innføre krav om solceller på alle nye offentlige bygg og næringsbygg med gulvareal større enn 250 kvadratmeter innen 2026.»

Forslag nr. 34 lyder:

«Stortinget ber regjeringen som hovedregel innføre krav om solceller på alle eksisterende offentlige og kommersielle bygninger med nyttig gulvareal større enn 250 kvadratmeter innen 2027.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.51)

Presidenten [15:09:58]: Det voteres over forslagene nr. 28–32 og 37, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Enova, i en midlertidig periode, får i oppdrag å støtte moden teknologi som kutter energiforbruket til husholdninger og mindre bedrifter, som for eksempel varmepumper, etterisolering av deler av bygningskroppen, utskiftning av vinduer, batterier, bergvarme og lignende.»

Forslag nr. 29 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål for reduksjon av strømbruk i de timene av døgnet med høyest forbruk, med 5 pst.»

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål om og utarbeide en plan for en reduksjon i strømforbruket på minst 10 pst. innen 31. mars 2023.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre energisparingstiltak i offentlig sektor som har umiddelbar effekt på strømforbruket.»

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til virkemidler for å støtte energitiltak i leieboliger.»

Forslag nr. 37 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for Enovastøtte til solceller i sameier og borettslag.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.14)

Presidenten [15:10:23]: Det voteres over forslag nr. 22, fra Høyre, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om dagens inntektsrammemodel for nettselskapene gir tilstrekkelig incentiv til å investere i digitale løsninger som øker kapasitetsutnyttelsen i eksisterende nett.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 71 mot 30 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.33)

Presidenten [15:10:43]: Det voteres over forslagene nr. 23–25, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse nedstengningen av gasskraftverket på Mongstad og beholde det for beredskapsformål.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen benytte gasskraftverket på Mongstad til ordinær kraftproduksjon ved beredskaps- og annet behov og vurdere om andre gasskraftverk i Norge også kan brukes i en beredskapssituasjon.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen heve grensen for kraftutbygging i vernede vassdrag fra 1 MW til opp mot 10 MW så lenge dette ikke svekker verneverdiene, slik at produksjonen er styrt av de reelle virkningene på verneverdiene, og at småkraften kan ha større flomdempende effekt.»

Votering:

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 67 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.55)

Presidenten [15:11:04]: Det voteres over forslag nr. 26, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre tilgjengelig den digitale kartleggingen av restpotensialet for småkraft gjort av NVE for å bedre tilgangen på informasjon om potensielle småkraftprosjekter.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 63 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.14)

Presidenten [15:11:22]: Det voteres over forslagene nr. 16–18, fra Høyre, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere et kompetanseprogram for håndverkere som skal bistå boligeiere med energieffektiviseringstiltak, sørge for at det gjennomføres en omfattende nasjonal informasjonskampanje om muligheter for energisparing i husholdninger og næringsbygg, og lage en veileder for næringslivet og frivillige organisasjoner om muligheter for energieffektivisering og strømsparing og hvilke støtteordninger som finnes.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp innføringen av krav om spillvarmeutnyttelse fra industrianlegg og fremlegge en konkret plan innen utløpet av 2022 for hvordan dette skal realiseres for anlegg med stort varmetap.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig etablere en midlertidig eller tidsbegrenset stønadsordning gjennom Enova for etablering av solenergianlegg på næringsbygg og næringsarealer innenfor rammen av deres mandat, som ikke er begrenset til bedrifter med 3 pst. energiintensitet, og som også omfatter installasjon av batterilagring der det er relevant.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 67 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.35)

Presidenten [15:11:43]: Det voteres over forslagene nr. 19–21, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre raskere konsesjonsbehandling fra NVE av kraftproduksjon som kan være på plass i løpet av høsten 2022 eller i 2023, som småkraft, vannkraft og solkraftanlegg.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om kalkulasjonsrenten som benyttes for å beregne samfunnsøkonomisk lønnsomhet for småkraft, vannkraft og solkraft i konsesjonsprosesser, er satt på riktig nivå, i tråd med Finansdepartementets rundskriv r-109.10.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre nødvendige tiltak som på kort sikt kan redusere saks- og konsesjonsbehandlingstiden betydelig, og innføre hurtigspor for enkle saker og prioriterte prosjekter innen nett og produksjon.»

Votering:

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 65 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.53)

Presidenten [15:12:03]: Det voteres over forslagene nr. 14 og 15 fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med en konkret plan for hvordan flere ledd i konsesjonsprosessen kan kjøres parallelt, ikke sekvensielt, innen utgangen av 2022, med sikte på iverksettelse fra 1. juli 2023.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om Statnett og de regionale nettselskapene bør få større anledning til å ta høyde for fremtidige behov når det gjøres investeringer i nettene.»

Votering:

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti ble med 61 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.13)

Presidenten [15:12:22]: Det voteres over forslag nr. 12, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge potensialet for solenergiproduksjon på landbruksareal, sam-

tidig som landbruksproduksjonen opprettholdes, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 59 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.33)

Presidenten [15:12:42]: Det voteres over forslag nr. 13, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge potensialet for solenergiproduksjon på eksisterende infrastruktur der solparker kan etableres uten vesentlige naturinngrep, som for eksempel på parkeringsplasser, i industriområder og lignende.»

De øvrige partier har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble enstemmig bifalt.

Presidenten [15:12:55]: Det voteres over forslagene nr. 3–6 og 10, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å pålegge Enova, NVE eller nettselskapene et tydeligere ansvar for spesifikt å tilby energirådgivning til husholdninger og mindre bedrifter eller på annen måte sørge for at det raskest mulig etableres en rimelig ordning med oppsøkende energirådgivning til husholdninger og bedrifter, for eksempel med befaring og utarbeidelse av tiltaksplan.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hvilke statlige bygg og hvilken infrastruktur som egner seg for etablering av solenergi ut over Statsbyggs arealer, og sørge for at staten så raskt som mulig etablerer solenergiproduksjon der det er egnet, for eksempel ved å stille areal til disposisjon mot konkurransedyktig pris.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge og gjennomføre energieffektiviseringstiltak i statlige bygg samt vurdere strakstiltak for å kutte energibruken i offentlige bygg og yrkesbygg i løpet av det neste året, herunder påbud om energikartlegging og skifte til energieffektiv belysning, rask innfasing av varmepumper og forbedring av varmegjenvinning og ventilasjonssystemer.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette ambisiøse måltall for installert solenergi innen 2030 på minimum 8 TWh med delmål allerede for 2023 og en konkret handlingsplan som gjør det mulig å realisere målene, og komme tilbake til Stortinget med mål og handlingsplan innen revidert budsjett 2023. Planen skal inkludere både offentlige bygg, næringsbygg (herunder landbruk) og leiligheter, borettslag og eneboliger.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om strømkunder med egen solenergiproduksjon skal betale elavgift og moms på netto forbruk, altså få månedlig nettoavregning for konsumert og produsert strøm fremfor brutto som i dag.»

Votering:

Forslagene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 59 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.07)

Presidenten [15:13:15]: Det voteres over forslagene nr. 1, 2, 7–9 og 11, fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å styrke Husbankens arbeid med energitiltak for lavinntektshusholdninger, for eksempel ved å opprette en midlertidig låneordning som kan benyttes til installasjon av varmepumpe, etterisolering av bygg og andre relevante enøktiltak, i samspill med eksisterende enøkordninger.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med kommunene for å vurdere en midlertidig eller tidsbegrenset ordning der søknad om byggesak for energioppgradering gjøres gebyrfri.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere et midlertidig eller tidsbegrenset fritak fra konsesjonsplikt for å etablere lavspenningsledninger til nabobygg for salg av kraft.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fjerne fritaksgrensen på 500 kW for nettleie på strøm som deles som nabolagsstrøm, eventuelt øke grensen for delingsanlegg for solceller til 4 000 m^2 eller 1 000 kW.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å øke effektgrensen for hvor stort et solenergianlegg kan være før konsesjonsplikt inntreffer.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at nettselskapene tar i bruk ny teknologi som øker utnyttelsen av eksisterende nettinfrastruktur, og at dette arbeidet prioriteres.»

De øvrige partier har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en strømstøtteordning for nærvarmeanlegg som leverer til husholdningskunder, kan utformes, og estimere kostnaden for en slik ordning. Utredningen bør gjennomføres med sikte på ferdigstilling medio november 2022.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere, i lys av den aktuelle strømsituasjonen, å gi Enova et tilleggsmandat om å bidra til å styrke forsyningssikkerheten ved å legge til rette for vesentlig mer energieffektivisering og fleksibel og effektiv energi- og effektbruk gjennom målrettede tiltak for bedrifter og husholdninger. En slik oppdatering må sikre at støtte til moden teknologi som gir raske reduksjoner i strømforbruket, blir en sentral oppgave for Enova, som for eksempel gjennom varmepumper, etterisolering av deler av bygningskroppen, utskiftning av vinduer, batterier, bergvarme og lignende.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere å endre dagens Enova-tilskudd «helhetlig oppgradering av bygningskropp» slik at husholdninger kan få tilskudd også når bare deler av bygningen oppgraderes.

IV

Stortinget ber regjeringen vurdere å legge om Enovas løsning for utbetaling til forbrukere slik at man får samtidig utbetaling.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere å midlertidig eller tidsbegrenset unnta mindre solenergianlegg fra søknadsplikt etter plan- og bygningsloven, med unntak for fredede og verneverdige bygg, og fjerne kravet om nettinnmelding på anlegg under 7 kW.

VI

Redegjørelse gitt i Stortinger 19. september 2022 av olje- og energiministeren – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 3 [15:13:39]

Referat

1. (26) Arbeids- og sosialkomiteen melder å ha valgt Kirsti Bergstø til leder, Per Olaf Lundteigen til første nestleder og Tuva Moflag til andre nestleder
2. (27) Energi- og miljøkomiteen melder å ha valgt Marianne Sivertsen Næss til leder, Une Bastholm til første nestleder og Sofie Marhaug til andre nestleder
3. (28) Familie- og kulturkomiteen melder å ha valgt Grunde Almeland til leder, Tage Pettersen til første nestleder og Åslaug Sem-Jacobsen til andre nestleder
4. (29) Finanskomiteen melder å ha valgt Eigil Knutsen til leder, Tina Bru til første nestleder og Kari Elisabeth Kaski til andre nestleder
5. (30) Helse- og omsorgskomiteen melder å ha valgt Tone Wilhelmsen Trøen til leder, Cecilie Myrseth til første nestleder og Bård Hoksrud til andre nestleder
6. (31) Justiskomiteen melder å ha valgt Per-Willy Amundsen til leder, Maria Aasen-Svensrud til første nestleder og Sveinung Stensland til andre nestleder
7. (32) Kommunal- og forvaltningskomiteen melder å ha valgt Lene Vågslid til leder, Helge André Njåstad til første nestleder og Heidi Greni til andre nestleder
8. (33) Kontroll- og konstitusjonskomiteen melder å ha valgt Peter Frølich til leder, Lubna Boby Jaffery til første nestleder og Svein Harberg til andre nestleder
9. (34) Næringskomiteen melder å ha valgt Willfred Nordlund til leder, Torgeir Knag Fylkesnes til første nestleder og Per Vidar Kjølmoen til andre nestleder
10. (35) Transport- og kommunikasjonskomiteen melder å ha valgt Erling Sande til leder, Frank Edvard Sve til første nestleder og Trond Helleland til andre nestleder
11. (36) Utdannings- og forskningskomiteen melder å ha valgt Hege Bae Nyholt til leder, Marit Knutsdat-

ter Strand til første nestleder og Elise Waagen til andre nestleder

12. (37) Utenriks- og forsvarskomiteen melder å ha valgt Ine Eriksen Søreide til leder, Åsmund Aukrust til første nestleder og Guri Melby til andre nestleder
13. (38) Den Norske Nobelkomité meddeler at Nobels fredspris for 2022 er tildelt Ales Bialiatski, Memorial og Center for Civil Liberties
    Enst.: Nr. 1–13 vedlegges protokollen.
14. (39) Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS i forbindelse med hovedoppgjøret i 2022 (Prop. 3 L (2022–2023))
    Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
15. (40) Lov om låneformidling (låneformidlingsloven) (Prop. 2 L (2022–2023))
    Enst.: Sendes finanskomiteen.
16. (41) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Emma Georgina Lind og Grunde Almeland om satsing på forebygging av negative konsekvenser som følge av foreldres uhelse de første 1 001 dagene av barns liv - fra svangerskapet til barnet fyller to år, for hele familien (Dokument 8:18 S (2022–2023))
    Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

Presidenten [15:14:04]: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.15.

Svanemerket trykksak, 2041 0654